

METAMORPHOSIS

INSECTORUM SURINAMENSIIUM.

O F T E

V E R A N D E R I N G

D E R

SURINAAMSCH E

I N S E C T E N .

Waar in de Surinaamsche Rupsen en Wormen met alle des zelfs Veranderingen na het leven afgebeeld en beschreeven worden, zynde elk geplaatst op die Gewassen, Bloemen en Vruchten, daar sy op gevonden zyn; waar in ook de generatie der Kikvorschen, wonderbaare Padden, Hagedissen, Slangen, Spinnen en Mieren werden vertoond en beschreeven, alles in America na het leven en levensgrootte geschildert en beschreeven.

D O O R

M A R I A S I B Y L L A M E R I A N .

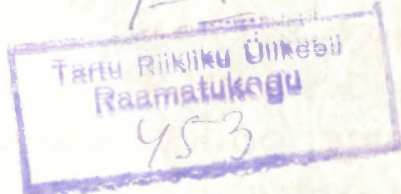

Tot A M S T E R D A M, 1705 *Prun*

Voor den Auteur, woonende in de Kerk-straat, tussen de Leydse en Spiegel-straat, over de Vergulde Arent, alwaar de zelve ook gedrukt en afgezet te bekoomen zyn; Als ook by GERARD VALCK, op den Dam in de waakende Hond.

AAN ALLE
LIEFHEBBERS en ONDERZOEKERS
DER
NATUUR
WERD DEZE
METAMORPHOSIS
INSECTORUM SURINAMENSIIUM.

OPGEDRAAGEN
DOOR
MARIA SIBYLLA MERIAN.

644428970

MARIA SIBYLLA MERIAN

A A N D E N

L E E Z E R,

IK heb my van myne jeugt af aan met de onderzoeking der Insecten bezig gehouden, in 't eerst begon ik met de Zyde-Wormen in myne Geboorte-stad Frankfort aan de Main, daar na bemerkte ik dat uit andere Rupsen veel schoonder Cappellen en Uilen voortquamen, als uit de Zyde-Wormen, dit bewoog my om alle Rupsen te vergaaderen, die ik vinden konde, om haar verandering waar te neemen, waarom ik ook alle gezelschap der menschen verliet, en my tot deze onderzoeking verleedigde, op dat my in de Schilderkonst zoude kunnen oeffenen, en die na het leeven teikenen en schilderen, gelyk dan ook alle Insecten, die te Frankfoort voor eerst, en daar na tot Neuremberg heb kunnen vinden, voor my zelve zeer curieus op pergament geschildert heb, het welk daar na by gevalle in 't gezigt van eenige Liefhebbers gekoomen is, die my toen ter tyd zeer kragtig hebben aangezet om myne ondervindinge der Insecten in 't licht te geeven tot speculatie en genoegten der curieuse Onderzoekers der Natuur, hier toe heb ik my eindelyk laten overreeden, en heb dezelve met myn eige hand in het koper gebracht, wiens eerste Deel in Quarto 1679. en het tweede 1683. heb uitgegeeven, naderhand ben ik in Vriesland en Holland gekoomen, en aldaar myne ondervindinge der Insecten vervolgt, bezonder in Vriesland, want in Holland heeft het my meer aan geleegentheid ontbrooken als elders, voornamentlyk om op te zoeken het geen op Hyen en Veenen te vinden is, dog dit myn gebrek is veel door andere Liefhebbers herstelt geworden, die my dan de Rupsen gebracht hebben, om haar veranderinge verder waar te neemen, gelyk ik noch veel ondervindinge by een heb, om noch meer by de twee voorgaande Deelen te kunnen voegen; maar in Holland quam ik met verwondering te zien, wat al schoone Gedierte men uit Oost- en West-Indiën deed koomen, voornamentlyk wanneer my de eere geschiede van te mogen zien het kostelyk Cabinet van den Edele Groot Achtbaare Heer M^r. NICOLAAS WITSEN, *Burgermeester der Stad Amsterdam, en Bewinthebber der Oost-Indische Maatschappy, &c.* als ook dat van den Edele Heer JONAS WITSEN, *Secretaris der zelve Stad*; vorders zag ik ook het Cabinet van den Heer FREDERICUS RUISCH, *M: D: Anatomes & Botanices Professor*, dat van S^r: LIVINUS VINCENT en van veele andere, in welke Cabinetten deze en ontelbaare andere Insecten gevonden heb, doch zo, dat daar aan ontbrak der zelve oorspronk en generatie, te weeten, hoe sy uit Rupsen in Poppetjens en zo verder veranderen; dit heeft my aangeport een groote en kostelyke reise te onderneemen, en na Suriname in America te vaaren, (een Land heet en nat, en van waar de voorschreeve Heeren deze Insecten ontfangen hebben) om aldaar myne ondervindinge te vervolgen, gelyk ik dan ook in Juny des Jaars 1699. daar na toe gevaaren en gebleeven ben, om dieswege naauwkeuriger onderzoekinge te doen, tot dat in Juny des Jaars 1701. my weeder na Holland begaf, alwaar ik den 23. September daar aan volgende aanlandde, daar heb ik deze sestig stukken met haar ondervinding curieus na het leeven op pergament geschildert, die nevens de gedroogde Beesjes by my te zien zyn, ik vond in dat Land niet die bequame geleegentheid om de ondervinding der Insecten te doen, die ik my verbeeld hadde, alzo het klimaat van dat Land
zeer

zeer heet is, en deze hitte tegen myn natuur ftrydig was, weshalve ik my genoodzaakt vond vroeger weder na huis te keeren, als ik gedacht hadde.

Als ik nu weder in Holland gekoomen was, en myne geschilderde Stukken van eenige Liefhebbers gezien wierden, zo hebben sy my zeer aangezocht, om die met den Druk gemeen te maaken, oordeelende dat dit het eerste en curieuste Werk was, dat ooit in America geschildert is, maar de onkosten, die aan dit Werk uit te voeren moesten gedaan worden, hebben my in 't eerste afgeschrikt, maar heb eindelyk hier toe ook geresolveert.

Dit Werk dan bestaat uit sestig koopere Platen, waar op in de negentig ondervindingen van Rupsen, Wormen en Maeden vertoond werden, hoe de zelve vervellende in couleur en form veranderen, en eindelyk tot Cappellen, Uilen, Torren, Beijen en Vliegen veranderen, alle deze Gediertens zyn op de zelve Gewassen, Bloemen en Vruchten geplaaft, die sy tot haar onderhoud aten, hier is noch bygevoegt de generatie van de West-Indische Spinnen, Mieren, Slangen, Hagedissen, wonderbaare Padden en Kikvorssen, alle in America na het leeven door my zelfs geschildert en ondervonden, uitgenoomen eenige weinige, die ik op de getuigenisse der Indianen daar by gevoegt hebbe.

In het maaken van dit Werk heb ik niet eigenbaatzugtig geweest, zullende vergenoegt zyn, wanneer maar myne gedaane onkosten wederom kryg; ik heb geen onkosten in het uitvoeren van dit Werk gespaart, maar heb de Platen door de beroemste Meesters doen snyden, en het beste Papier daar toe genoomen, op dat zo wel aan de Kenders der Kunst, als aan de Liefhebbers der Insecten en Planten plaasier en genoegen zoude geeven, gelyk ik my dan verblyden zal, wanneer ik hoore, dat ik myn oogmerk berykt, en te gelyk genoegen zal gegeeven hebben.

Het Schrift van dit Werk heb ik gelyk de Anatomie van de Heer Professor B I D L O O tuffen twee Printen op een blad gevoegt, ik had het Schrift wel langer kunnen uitbreiden, maar door dien de tegenwoordige Wereld zeer delicaat en de gevoelens der Geleerde verschillig zyn, zo heb ik maar eenvoudig by myn ondervindingen willen blyven, en daar door stoffe aan de hand leevere, waar uit een ieder na sijn eige zin en meening reflexien kan maaken, en de zelve appliceeren na sijn welbehaagen, behalven dat zulks alreede door andere overvloedig gedaan is, als door M O U F E T, G O D A R T, S W A M M E R D A M, B L A N C K A A R T en andere: Ik heb de eerste verandering van alle Insecten *Poppetjens*, de tweede der Rupsen *Cappellen*, die by dag vliegen, en die by nacht vliegen *Uilen*: de tweede verandering der Maeden en Wormen *Vliegen* en *Beijen* genaamt.

De naamen der Planten heb ik behouden, zo als die in America van de Inwoonders en Indiaanen gegeeven werden; de Latynsche en andere naamen zyn onderaan door de Heer C A S P A R U S C O M M E L I N M: D: *Horti Medici Botanicus*, en *Acad. Caesareo-Leopoldinae Collega* daar by gevoegt.

Indien my God gezondheid en leeven geeft, zo ben ik van mening myne ondervinding, die ik in Duitfland gedaan heb, te vermeederen met die van Vriesland en Holland, en die in de Latynsche en Nederduitsche Taalen te geeven.

VERANDERING DER SURINAAMSCH E INSECTEN. I

DE I. AFBEELDING.

DE *Ananas* zynde de voornaamste aller eetbaare vruchten, is ook billyk de eerste van dit werk en van myne ondervinge; in 't eerste blad word sy bloeiende verbeeld, gelyk in het volgende een rype zal te zien zyn. De kleine gecoleurde bladeren dicht onder de vrucht zyn als een rood satyn met geele vlakken verciert, de kleine uitspruitzels aan de kanten groeijen voort, als de rype vrucht afgeplukt is, de lange blaaden zyn van buiten ligt zee groen, van binnen gras groen, aan de kanten wat roodachtig met scharpe doornen voorzien. In 't overige is de sierlykheid en fraeiheid dezer vrucht van verscheidene geleerden, als van de *Heeren Piso en Markgrawe in haar Historien van Brasiel, Reede in zyn elfde Deel van de Hortus Malebaricus, en Commelin in het eerste gedeelte van den Amsterdamsche Hof*, als ook van anderen wytloopig beschreeven, zal my dierhalven daar mede niet ophouden, maar tot myn ondervindingen der Insecten voortgaan.

Kakkerlakken zyn de bekendste aller Insecten in America, wegens de groote schade en ongemakken, die sy allen Inwoonderen aandoen, bedervende alle haaren wollen, linnen, spys en drank, zoetigheid is haar ordinaar voedzel, daarom sy deze vrucht zeer genegen zyn, sy leggen haar zaad dicht by malkander, met een rond gespinst omgeeven, als zommige spinnen hier te lande doen, als de eyers ryp zyn, en de jonge volmaakt, byten sy zich door haar eyernest en loopende jonge Kakkerlakjes met groote raffigheit daaruit, en zynde zo klein, als mieren, zo weeten sy in kisten en kasten te komen door de voegzels en sleutelgaatjes, daar sy dan alles bederven, sy worden dan eindelyk zoo groot, gelyk een op het voorste blad te zien is, van couleur bruin en wit. Als sy nu haare volkoomene grootheid hebben, dan barst haare huid op den rug op, en komt een gevleugelde Kakkerlak daar uit, week en wit, de huid blyft in haare forme leggen, als of het een Kakkerlak was, maar leedig van binnen.

Op de andere zyde van deze vrucht is een andere soort van Kakkerlakken, deze draagen haar zaad onder haar lyf in een bruin zakjen, als men die aanraakt, laten se het sakje vallen, om beter te kunnen ontvluchten, uit dit zakje komen de jongetjes, en veranderen als de voorgaande groote, zonder onderscheit.

De bezondere benaamingen, waar meede dit geslacht, over de twaalf deelen van 't Malabarsche kruid was van verscheide Authouren werd genaamt, zyn gemaakt. by den andere te vinden, in myn flora Malabari-

D E I I . A F B E E L D I N G .

IS een rype *Ananas*, als men die eeten wil, werd sy geschilt, de schille is een duim dik, als die te dun werd afgeschilt, zo blyven daar aan zitten scharpe haartjes, die in het eeten zich in de tonge zetten, en veel pyne veroorzaken. Den smaak dezer vrucht is, als of men druiven, appricosen, aalbesien, appel en peeren onder een gemengt hadden, die men alle te gelyk daar in proeft. Haar reuk is lieflyk en sterk, als men die opsnyd, zo ruikt de heele kamer daar na. De kroon en de spruiten, die ter zyde uitschieten, legt men in de grond, die weder nieuwe planten werden, sy groeijen zo gemaklyk als onkruid, zes maanden hebben de jonge spruiten noodig, tot haare volkome rypheit. Men eet se rauw en gekookt, ook kan men wyn en brandewyn daar uit persen en branden, die beide heerlyk van smaak zyn en alle andere te boven gaan.

De Rups die op deese *Ananas* sit, vond ik in het gras by de Ananassen Anno 1700. in 't begin van May, sy is ligt groen met een roode en witte streep langs het geheele lighaam. Den 10. May veranderde zy in een Poppetjen, daar den 18. May een zeer schoone Capel uit voort kwam, geel met schoone blinkende en groene vlakken verciert, gelyk een zodanige zittend en vliegend vertoond word.

Op de kroon van de *Ananas* zit een klein roodachtig Wormken, dat een dun gespinft maakt, daar een klein Poppetje in legt, het welke is het Wormke, dat de Couchenille verteert, ik heb diergelyke veel gehad, en is genoeg in de Couchenille te vinden, hier te Lande; daar een iegelyk, die curieus is, zulks nazoeken kan. Boven het gespinft van dat Wormke, legt een Poppetje, wiens velletje ik geopent, en de Couchenille daar in gevonden heb, welke Couchenille wat hooger op de kroon vertoond werd, en niet anders is als het lighaam van de twee Torretjes, die hier staande en vliegende vertoond werden, wiens roode vleugels met swarte randen omvat zyn. Dit heb ik maar tot vercieringe van 't blad bygezet, zynde uit drooge Couchenille opgezocht en geen Americaansche veranderingen, hetwelk ook andere curieuse Onderzoekers alzo gevonden hebben. Onder de zelve de Heer Leeuwenhoek, missive 60. en 28. November 1687. Pag. 141. tot 144. Doctor Blankart de Insectis fol. 215.

DeCapelle door het vergroot glas gezien, daar van vertoont zig het meel op de vleugels als visschobben, met 3 takjes is elke schob, met lange haren op de zelve, de schobben leggen zo regulier, dat men die zonder groote moeite zou kunnen tellen, het lighaam is vol vederen met haren doorvlogten.

DE III. A F B E E L D I N G.

DEZE Vrucht word in Surinaam de kleine *Zuurzak* genaamt, zullende op Fig. 14 de groote volgen, sy wasschen booms wyze, draagen slechte vruchten van weinig dienst, de vrucht is van buiten geel, van binnen vol swarte zaaden, en met witte merg.

Op deze Boom vond ik Anno 1700. in Augustus deeze schoone groene Rups, sy nuttigde de bladen tot spyze tot den 18. Augusti, wanneer sy het vel afgetrokken zynde tot zoodanig een bruin Poppetje geworden is, uit het welke den 12. September deeze schoone swart en witte Uil voortquam, sy heeft een dubbelde snuit, als zy honing uit de bloemen willen zuigen, leggen sy deeze dubbelde snuit te zamen, dat het een pypjen werd, en zo trekken se haar voedzel na zig, dit gedaan hebbende rollen sy haare snuit dicht by een, en leggen hem in het hair onder haar hoofd, dat men die qualyk vinden kan, sy vliegen niet als by nacht, en hebben een sterk leven. Door het vergroot glas gezien, vertoont zig het meel op de vleugels, als bruine witte en swarte vederen van bonte hoenderen, het lighaam is zo hairig als een Beer, op de oogen zelfs zyn hairen, den snuit toont zich als de strot van eene gans of endvogel, de voeten en hoorntjes vertoon en zig wonder schoon.

Verscheidene soorten van Zuurzakken werden in den Prodrumus paradisi Batavi onder de naam van Anona voorgesteld: als ook in het derde deel van de Hortus Malebaricus onder de naam van Anona marans en Attamarans beschreeven, jaarlyks worden zaaden van verscheidene soorten van Zuurzakken uit America in Holland overgezonden, drie bijzondere soorten werden in den Amsterdamschen hof gequeekt, verscheelende van den andere meest in groote.

DE IV. AFBEELDING.

Dit Kruid werd in America *Manihot* en *Manyot*, en het brood, dat uit de wortel van dit kruid werd gemaakt, *Cassave* genaamt, het waft 8 à 9 voet hoog heeft een roode ftam ofte steel, om dit kruid te vermenigvuldigen, zo snyd men de steel aan stukken, elk een hand lang en plant die in de aarde: even gelyk men met het zuiker-riet doet, een jaar daar na gebruikt men de wortel om brood daar af te maken, gelyk in het volgende blad Fig. 5 te zien is.

Deze bruine hairige Rups heb ik Anno 1700. in Juny op dit kruid gevonden, eetende des zelfs bladen, waar meede ik hem tot den 12. Juny gefpyft heb, wanneer hy in een Poppetje veranderde, gelyk een op het blad hangt, den 1. July kwam zodanig een wit en bruin gevlakt Cappelletjen daar uit te voorschyn, waar van ik een menigte in de Cassava akkers van den Heer van Vreedenburg hebbe zien vliegen, alwaar ik ook deze verandering waargenoomen heb.

Tot vercieringe van het blad heb ik nog een jonge *Sauvegard* op de *Cassava* steel gezet, fy worden zo groot als een Crocodil 10 à 14 voet lang, fy leven van doode beesten, dog vallen geen leevendige menschen aan, gelyk de Crocodillen, de wyfjens leggen eijeren, waar toe se een gat in het zand maaken aan den oever der rivieren, daar de zon deselve uitbroeit, de Indiaanen eeten de eyers, welke zo groot zyn als Kalkoenen eyers, maar wat langwerpiger. De *Sauvegarden* leeven op het land en in 't water, als zy geen dood beest of visch vinden, zo eeten se mieren en vliegen. Van diergelyke Gediertens zoude nog een geheel werk kunnen volgen, wanneer ik zie, dat dit werk van de Liefhebbers bemind en wel getrokken word.

Verscheide zyn de gewassen, uit welkers wortel in America de Inwoonderen brood bakken: uit de *jucca foliis Aloes*, gelyk *Aldinus* in *horto famosano* getuigt; uit een meede soorte van *Arum*, gelyk ik in myn *proludia botanica* hebbe, welke *Arum* my had meede gedeelt d'Heer *Nassi*, daar byvoegende, dat uit desselfs wortel meede een brood voor de Indiaanen gemaakt word, welke *Arum* als noch in de *Amsterdamsche Medicyn-hof* waft; de *Manihot* (schynt wel die geen te wezen, die het meeste brood in *West-indien* uitlevert, verscheide benaamingen heeft dit gewas, als *Manihot Theveti*, *juca* & *Cassavi* J. B. *Hiucca* sive *Mandioca* ex qua *Cassavi* *Perkinsoni*. *Manihot indorum* sive *juca foliis cannabinis* B. Pin. *Ricinus minor*, *viticis obtuso folio*, *caule verrucoso*, *flore pentapetalo*, *albido*, ex cujus radice *tuberosa succo venenato turgida* *Americani panem conficiunt*. Sloan. *Catal. plant. jamaic.*

D E V. A F B E E L D I N G.

DEZE wortel word *Cassava* genaamt, hier uit word het gemeene brood gebakken, dat de Indianen en Europeanen in America eten. De wortel word geraspt, dan perst men al het zap daar uit, dewyl het zap zeer venynig is, de uitgeperste wortel legt men op een yzere plaat, gelyk de hoedmaakers in deeze landen gebruiken, onder deze plaate legt men een klein vuur, om alzo alle overige vogtigheid uit te doen wazemen, zo bakt het te zamen als Beschuit, heeft ook den zelve smaak, als Hollandische fyne beschuit. Als een mensch of beest van het uitgeperste water kout drinkt, moet het met de allergrootste smerte sterven, maar als men het gemelde water kookt, zo is het een zeer goeden drank.

Deze groote swarte Rups, welkers hoofd en agterste deel bloet rood en het geheele lichaam swart en geel gestreept is, doet in myn tyt zeer groote schaaden aan dit gewasch in Surinaamen, eetende heele velden af, die tot onderhoud der menschen beplant waren. In December 1700, heeft sy zig zelfs vervelt, en is tot een bruin Poppetjen geworden, vier weeken daar na quam sodanig een schoone swart en witte gestippelde Uil daar uit met orange geele vlakke op het lyf.

Deze Slange heb ik tot vercieringe dezes blads bygevoegt, sy is van natuure zoo gekrunkelt en curieus gevakt, haare dikken buik toont, dat sy eyeren by zig hadde, gelyk men ziet aan de eyeren, die op de *Cassava* wortel leggen, zy hebben geen schelle als de vogel eyeren, maar zyn met een blaauw gespikkelde huid omgeeven, gelyk de eyeren der Crocodillen en Sauvegarden, of Schildpadden, en zyn langwerpig rond.

6 VERANDERING DER SURINAAMSCH E INSECTEN.

DE VI. AFBEELDING.

DEze Distel in America *Maccai* genaamt, wast vier ellen hoog, heeft een witte bloeizel met geele draatjes in 't middel; draagt geele en roode beffen, die van menschen en vogels genuttigd werden. Den stam word groot en styf, dat hy met een byl moet afgehouden werden.

De boven zittende roode Rups met geele streepen heeft lange styve en bruine haren, eet de bladen dezer distel, den 4. Augusti 1700 is sy my tot een Poppetjen geworden, hebbende altoorens, naa de gewoonte aller Rupsen, haare huid verwisselt, sig hangende in een hout koleuren gespinst, en is daar den 30. Augusti een schoone Uil uitgekome.

De onderste Rups is geel met swarte vlakke en lang hair vercierd, en een rare soort, sy leggen met troupen by een, altyt des eenen hoofd des anderen zyn steert vast houdende, en maaken also een ronte uit, en zo men se van een verstrooit, zo loopen se als quiksilver weder by een. Deze distel is haar spys, den 20. July 1700 hebben sy sich ingesponnen, en is den 24. September de eerste Uil daar uit gekomen.

Beide deze Uilen door her vergroot glas beschout, vertoonen haar als Ongarische Beeren vellen, zo schoon als sy zyn, wanneer men haar zonder vergroot glas, zoo raar van ruigten en leelykheid zyn sy, wanneer sy daar door bezien werden, hebbende haren, als de gerste airens. Ik heb ondervonden, dat alle Uilen met hair, alle Cappellen met vederen, en alle doorzigtige of glazige Cappellen met schulpen bedekt zyn.

Dit gewasch is de Juripeba van Piso, en Cheru-Chunda in het tweede Deel van de Hortus Malabaricus beschreeven en afgebeeld; des zelfs byzon- dere benaamingen werden in myn Flora Malab-

rica by den andere gevoegt, onder de naam van Solanum indicum spinosum, fructu minimo niato, glabro. Raji.

VERANDERING DER SURINAAMSCH E INSECTEN. 7

DE VII. AFBEELDING.

Hier vertoon ik de *Amerikaansche Kerschen*, die aan de smaak onzer Europische kerschen niet by komen, sy hebben witte en roode bloeizels. De boomen worden ook niet grooter, als de kersche boomen in Holland of Duitfchland, apparent zoude deze vrucht volmaakter te cultiveeren zyn, wanneer het land, door een meer arbeitzaam en minder baatzoekend Volk bewoond wierd.

Van deze geele Rupfe heb ik maar twee gevonden, waar van den eenen my nogh gestorven, den andere my op den 20. April in een groen Poppetjen verandert is, waar uit den 26. May een zo schoone groote Cappelle ten voorschyn kwam.

DE IX. A F B E E L D I N G.

DEn *Granaat Boom* met zyn vrucht en bloem waft in Suriname heel geerne, doch word van de Inwoonders weinig gecultiveert en dewyl fy in Europa genoegzaam bekend zyn, zal ik my met die te beschryven niet ophouden.

Deze geele Rups heb ik tot Surinaame met Granaatbladen gespyft, den 22. April heeft fy sich vast gemaakt en is tot een graeuw Poppetjen geworden, uit welk den 8. May deze wonder schoone Capelle quam, zynde blaeuw en zilver met een bruinen rand omvat, ondermengt met witte halve maantjes, op de verkeerde zyde bruin met geele oogjes, in het vliegen zynse zeer snel.

Deze blauwe Capelle vertoond sich door het vergrootglas als blauwe pannen, zynde van gelyke gedaante als de pannen op de daaken, leggende zeer ordentlyk en regulier, zynde breede vederen als de vederen der Pauwen, van wonderlyke glants, wel weerdig om na te zien, alzo die niet te beschryven is.

D E X. A F B E E L D I N G.

DEN *Surinaamse Cattoen Boom* schiet zeer schielijk op, in zes maanden uit zaad zoo groot als in deze landen de Quec-peer-boomen, de groene blaade leggen de Indianen op verze wonden om te verkoelen en te genezen, sy draagen tweederley bloemen, te weten roodachtige en swavel geele, de roodachtige brengen geen vrucht, de geele brengen de Cattoen voort, als deze bloeme afvalt, zoo waft een knop op deszelfs plaatse, als die ryp is, zoo word sy bruin en barst open, daar sich dan de witte Cattoen vertoond, bestaande in 3. deele, in elk deel is een swart zaatje, aan het welke de Cattoen vast is. Deze Cattoen word van de Indianen gesponnen, daar maaken sy hare hangmatten van, om daar in te slapen.

Twederley Rupsen heb ik op deze boomen gevonden. De onderste, die swart is, heb ik tot den 20. Maart met deze groene bladen gespyft, wanneer die vervelt en tot een Poppetjen geworden is, uit het welke den 28. April 1701. een Cattoen verwige Uil ten voorschyn quam.

De bovenste witachtige cet in 's gelyken het Cattoen loof, den 9. Juny is sy by my verandert en tot een Poppetjen geworden, den 24. Juny quam een Cappelletjen daar uit, met zilvere en bruine vlakjes verciert.

Het witte Uilken vertoond sich in het vergrootglas, als of het van witte en grauwe vederen of pluimen meer na hair als vederen gelykende was gemaakt, zyn hoorntjes lykent wee bonte slangetjes, wit en swart.

Het kleine Cappelletjen is op de rug vol vederen, op de onderste zyde zyn bultjes van de schoonste coleuren der werelt, zynde verheeve veder bossen, die rood, blauw, purpur, gout, en zilverachtigh van verwe zyn, als of het Pauw-vederen waaren. De Takjes aan de steert zyn schoone veder bosjes, de hoorntjes zyn als swarte slangetjes.

Dat de Cattoen Boomen tweederlei bloemen hebben, heeft eerst de Heer Hermans in zyn Hortus Academicus, met die als twee bezondere soorten voor te stellen, aangewezen, het geen ook de Heer Tournefort in zyn institutiones rei herbariae heeft nagevolgt, maar uit de beschryvinge hier van de Auteur, zoo zyn deese tweederley bloemen op een ende zelve boom te vinden, met dat onder-

scheid, als dat na de roodachtige bloemen geen zaedhuifen, maar die na de geele bloemen alleenig komen te volgen, en werd de eerste zoorte met de naam van Xylon arboreum J. B. en de tweede Xylon arboreum flore flavo by Tournefort voorgesteld, alwaer des zelfs bynaamen te vinden zyn.

D E X I . A F B E E L D I N G .

Dit is een Tak van een Surinaamsen boom, genaamt *Pallifaden Boom*, welke boom gespleten en tot sparren gemaakt werd, van welke sparren met behulp van vier balken, die in vier hoeken in de Aarde gezet werde, men in America de huizen of hutten maakt. Dezen boom draagt een geele bloem dik en swaar, als de bloem afgevallen is, dan ryft den tak opwaarts, wordende het zaadhuis a's een stalbeefem, de Inwoonders bedienen sig ook daar af in plaats van besems, sy zyn vol zaad, welk zaad het gierst zaad in gedaante en groote gelyk is.

Op dezen boom koomen jaarlyks driemaal deze soort van Rupsen, zynde geel met swarte streepen, en zes swarte steekels verciert, als sy een derde van haar groote hebben, zoo vervellen sy, en worde als dan oranjen geel met swarte ronden vlakken op elk lid, en zes steekels als boven, eenige dagen daar na trekt sy wederom haar vel uit, en komt zonder deeze steekels te voorschyn, den 14 April 1700. is sy my verandert, en tot een Poppetjen geworden, den 12. Juny quamen de nevenstaande Uilkens daar uit te voorschyn. Het onderste en kleinste is het Manneken, het grootste en bovenste het Wyfken.

D E X I I . A F B E E L D I N G .

B*Anana* noemt men deze vrucht in America, sy verstrekt voor appels en is aangenaam van smaak als in Holland de appels zyn, sy zyn goet gekookt en ongekookt, als sy nog onryp zyn, zyn sy ligt groen, de rype zyn citroen geel van binnen en van buiten, sy hebben een dikke schelle als de Citroenen, sy hangen tros wyze, elken boom draagt maar een tros, elken tros heeft 9. à 10. Ringen, en yder Ring 12. à 14. vruchten; alle opwaarts gestrekt. De bloeifel is als een zeer schoone bloem, van vyf bloed roode bladen, zoo dik als leder, op de verkeerde zyde met een blauwe dauw bezet. De bloeifel is te gelyk met de vrucht. De tros is zoo groot als een man dragen kan. Den boom is voos als kool, den stam bestaat uit veel deksels, in zes maanden groejen de uitspruidfels tot 13. voeten hoog, zo dik na proportie, als een dikken Mastboom. De bladen zyn meer als zeven voeten lang, en een en een halven voet breed, lieflyk groen, men legt dezelve onder het brood om 't daar mede in de backoven te schuiven.

Op deze boom vond ik deze ligt groene Rups, met welkers bladen ik haar gespyft heb tot den 21. April, wanneer sy haare huid afgeschoven, tot een Poppetje geworden, en den 10. May in zoodanige schoone Uilke verandert is.

Dit gewas is de Musa Serapionis, en heeft zoo veel bijzondere benaminge gekreegen, als van Auteuren is beschreven, deze alle naamen by den andere gevoegt, werden in myn Flora Malabarica, onder de naam van Ficoides seu Ficus indica, Longissimo Latissimoque folio, fructu Longissimo, Musa Serapionis dicta Herm. Cat. voorgestelt.

D E XIII. A F B E E L D I N G.

VErtoont een tak van de *Americaanse Pruimboom*. Dezen boom wast zoo hoog als een Okernootenboom in Holland, zyn dikte is na proportie, zyn blad en bloeifel is zeer gelyke aan die der Vlierboomen, behalven dat de bloeifel zonder reuk is, de vrucht hangt tros wyze by malkander, maar is wilt en ongeendt, alzo de Europeanen in dat gewest niets dan het Suikerriet cultiveren, deze vrucht is te zamentrekende, en sweet dryvende, en is het sweet, dat daar door werd veroorzaakt, zoo geel als de vrucht zelfs. Den steen in deze Pruimen is ruim half zoo groot als de Pruime zelfs, het vleesch der Pruimen is heel dradigh.

De groene en steekelige Rupfen, die op de bloeifel kruipen, eeten die met een groote graaghte, en wanneer haar dat ontbreekt, zoo eeten sy het groenen lof van de boom; sy zyn van natuur traag, en doen niet als eeten den geheelen dag door; den 5. April waaren sy stil en maakten haar vast, den 7. zyn sy in Poppetjes verandert, uit welke den 20. der zelve maand zoodanige blaauwe Capelletjes voortkwaamen.

D E X I V . A F B E E L D I N G .

DEzen tak is van een grooten boom , die naar zyn vrucht *Zuurzak* in Westindien genaamt werd, de groene bladen zyn schoonder groen , als de Citroene bladen , de bloeifel is geelachtig groen , zynde des zelfs bladen dik , de vrucht gelykt wel de meloenen , smaakt zuurachtigh als de wyn druiven , sy heeft een harde schelle ; het vleesch is wit , week , en zeer aangenaam van smaak , men kanse gekookt en ongekookt nuttigen , die men kooken wil laat men niet ryp werden , men kookt haar met een weinigh water en suiker , zoo is het een goet eten , in de Barbados word ook wyn uit deze vrucht geparst.

Deze groote groene Rups heeft de groene bladen van deze boom tot hare spyse gebruikt. Den 22. Juny heeft sy sich stil neer gelegd , is vervelt , en tot een bruin Poppeke geworden , den 23. Augusti is daar uit een bruine Uil , of Onrust voortgekomen.

De kleine geele Rups die op het takjen te zamen gerolt leght , eet insgelyken deze bladen , den 3. December heeft het een houtverwigh gespinst gemaakt , waar uit den 24. January een wit Uilken gekomen is , gelyk op het groene blad verdoond word.

Een kleine soort van Zuurzakke werd afgebeeld , van Holland met de naam van Anonazynbekent , en op de derde plaat verdoond , dat sy in de hove heb ik reeds op het derde blad gezegt.

DE XV. AFBEELDING.

DEZE *Water Meloenen* wassen langs de aarde , gelyk in Holland de comcommen , sy hebben een harde schelle die allenskens na binnen toe hare hardigheid verliest , het vleesch is blinkende , in de mond smelt het als suiker , is gezond en aangenaam van smaak , en is de verquikkinge der zieken. De bloeifel is klein en onaanzienlyk , geel van colour , het zaat is rood , en als het over ryp is word het swart.

Deze vierkante Rups houd sig op deze Meloenen bladen , het voorste en achterste deel des lighaams is blauw , en het middelste is groen ; sy heeft een klevende huid over de voeten als een slak ; den 5. July is sy ingesponnen , ik verwachte wat zeltzaams uit deze rare Rups , maar wierd in myne hoope , wanneer ik den 10. Augusti 1700. zulk onaanzienlyk Uilken daar uit kreeg , bedroogen. Dit is myn meer gebeurt dat de schoonste en raarste Rupsen in de slechtste beesjes , en de slechtste Rupsen in de schoonste Uilen en Cappellen veranderen.

Deze Watermeloen is de Anguria Citrullus dicta semine nigro , quibusdam Anguria J. B.
B. Pin. en de Citrullus folio Colocynthidis secto

D E X V I . A F B E E L D I N G .

DEzen boom word in America *Caschou Boom*, en zyne vrucht *Caschou Appels* genaamt, men heeft tweederlei soorten, den eenen heeft witte bloeifsel en brengt geele appels, den anderen heeft roode bloeifels en brengt roode appels, maar het groene loof is eenderlei. De appels zyn suurachtig van smaak, te zamen trekkende, zyn dog goed om te kookten, aan zommige plaatsen van America perst men wyn daar uit, die zoo sterk is, dat de gene die de zelve onmatig drinken, dronken daar van werden. Aan de appels zit een krom gewas als een nier, dat eigentlyk de *Caschou* is, als aan twee vruchten met de *Caschou* tegen de boom aan leggende te zien is. Dit gewas is zeer scharp, het zap daar van vreed huid-en vleesch weg, zo dat men fontanellen daar mede zette kan, maar als dit gewas gebraden is, zoo is het goed tegens den loop, verdryft ook de Wormen, en smaakt als een castanje, de bladen wassen kroons-wyze om den boom, gelyk aan dezen tak te zien is.

Ik vond Anno 1701. tweederlei soort van Rupsen op dezen boom, waar van de een zoo wit als sneeuw, en zeer hairig was, als op het blat leit, deze heb ik met dit loof gevoed tot den 3. Maart, wanneer hy tot een bruin Poppeke geworden is, waar uit den 18. Maart een doorsichtige Capelle quam, als deze vliegende verbeelt.

De bovenste roode Rups was zeer ras in 't loopen, sig zoekende een plaats om in te spinnen, gelyk het dan den 5. April begon, waar uit den 20. dito een houtverwige Uil quam.

Deze boom is de Anacardium Occidentale ca- | *Kapa-mava, en Katjavomaram, des zelfs ver-*
jous dictum, officulo reni leproris figura Herm. | *scheide andere benaaminge werden in myn Flora*
Cat. en werd omstandig beschreeven in het derde | *Malabarica by den andere gevoegt.*
deel van de Hortus Malabaricus, met de naam van

D E XVII. A F B E E L D I N G.

L *Limmetjens* zyn de gemeenste vruchten in Surinamen, fy worden by alle spyfen genuttigt, het is een soort van kleine Citroenen en wassen in het wild, de boomen worden zo hoog als schone appelboomen, het loof is half zo groot als de gemeene Citroenen, het bloeisel is ook na proportie kleender, uit de bloeisel word kostlyken oly gemaakt, de kleine onrype *Limmetjes* worden in suiker ingemaakt tot confyt, uit de schellen perst men ook oly, de boomen hangen het geheele jaar vol bloeisel, rype en onrype vruchten, gelyk in Duitsland de jeneverboomen, gelyk ook alle andere boomen in Surinamen, alzo het daar nimmer winter is.

Dezen bruinen en wit geplekten *Rupsen*, vind men veel op deze boomen, fy hangen aan de boomen met hoopen, fy kleven aan malkander als slakken, als men se aanraakt steeken fy geele hoornen uit het hoofd, apparent om sig te verweeren, of haare vyanden te beschadigen, met *Limmetjes* bladen heb ik haar gespyft tot den 24 Maart 1700. wanneer fy tot bruine *Poppetjes* geworden zyn, gelyk een op den steel legt, waar uit den 2. April 1700. zodanigen *Capellen* ten voorschyn kwamen, als alhier een zittend en vligend verdoond werd, zynde swart met roode en witte vlakken verciert.

Diergelyke kleine witte beesjes, als op het blat kruipen, zyn zeer veel aan de *Limmetjes* boomen, van den 20. tot 24. April veranderden fy, zommige tot witte andere tot bruine *Torretjes*.

D E XVIII. A F B E E L D I N G.

OP dit 18. blad stelle ik voor Spinnen, Mieren, en Colobritgens op een *Guajaves* tak, om dat ik de grootste Spinnen ordinaar aan den *Guajaves* boomen gevonden heb. In het volgende 19. blad zal ik nog eens een *Guajaves* vertoonen met zyne insecten, daarom zal ik ditmaal niets daar of zeggen, maar tot de Spinnen overgaan.

Diergelyke groote swarte Spinnen heb ik veel gevonden op de *Guajaves* boomen, sy wonen in een zodanig rond nest, als op het volgende blad het gespin van de Rups verbeeld, sy maaken geen lange draden, gelyk ons zommige reizigers hebben willen wys maken, sy zyn rond om vol hair, hebben scharpe tanden, waar mede sy gevaarlyk byten kunnen, latende te gelyk vogt in de wonden gaan, hare ordinaire spyse zyn de Mieren, die haar niet ontgaan als sy den boom oploopen, door dien deze spinnen (gelyk alle andere) acht oogen hebben, met twee zien sy opwaarts, met twee nederwaarts, met twee ter rechter, en met twee ter linker zyde; sy haalen ook by gebrek van Mieren de kleine vogels van de nesten, en zuigen haar alle het bloed uit het lyf, sy vervellen van tyt tot tyt als de Rupsen, maar heb haar noit vliegende gevonden: een kleinder soort van Spinnen, als hier in een spinne-webbe vertoont werd, dragen hare eyers in een koek onder het lyf, daar sy die uitbroejen, deze hebben ook acht oogen, maar sy staan veel verstroider aan het hoofd, als die der grooten.

In America zyn zeer groote Mieren, die heele boomen kaal als besems maken kunnen in eene nacht, sy hebben twee kromme tanden, die als scheeren over malkander heenen gaan, met deze snyden sy de bladeren van de boomen, en laten die afvallen, dat den boom van aanzien word als in Europa de boomen des winters, dan zyn der duizende van onder en dragen die in hare nesten, niet voor haar zelfs maar voor hare jongen die nog wormen zyn, want de vliegende Mieren leggen zaad gelyk de Muggen, daar uit komen Wormen of Maiden, deze Maiden zyn twederlei, zommige spinnen sig in, andere en de meeste worden tot Poppetjes, deze Poppetjes noemen de onkundige mieren eyeren, maar de mieren eyeren zyn veel kleinder, met deze Poppetjes voed men tot Surinamen de hoenders, en is beter voor haar als haver of garste. Uit deze Poppetjes komen Mieren, deze Mieren vervellen en krygen vleugels, en deze leggen daar na het zaad uit het welke die Wormen, die met zulke onbeschryfelyke neerstigheid van de Mieren verzorgt worden, want in die warmen landen behoeven de Mieren voor de winter niet te zorgen, wyl die daar nimmer komt. Sy maken kelders in de aarde ruim acht voet hoog, en zo wel geformeert als of het van menschen handen zo gemaakt was, als sy elders willen na toe gaan, waar geen weg is om te komen, zo maken sy een brug, namentlyk de eerste zet sig en byt in een hout, de ander zet sig achter de eerste, en maakt sig aan de zelve vast, alzo de derde aan de tweede, en de vierde aan de derde en zo voort, en zo laten sy sig dryven van de wint, tot dat sy aan d'ander sy geflingert werden, dan loopen alle de duizenden daar over, als over een brug; deze Mieren hebben een altoos duurende vyantschap met de Spinnen, en alle insecten des lands; sy komen alle jaar eenmaal uit haare kelders, met een ontelbare menigte, komen in de huizen, en loopen van een kamer in de ander, en zuigen alle beesten uit groot en klein, in een oogenblik hebben sy een zodanigen groote Spinne verteert, want daar komt een zodanige groote menigte over haar, dat sy sig niet redden kunnen, ook loopen sy van de eene kamer in de ander, dat sig ook de menschen retireeren moeten, en als het geheele huis gereinigt is, gaan sy in het naaste, en zo eindelyk weder in haar kelder. De Colobritges vangen de Spinnen op hare nest als gezegt is, deze zyn het voetzel der Priesters tot Surinaame, die niets anders eeten mogen als zulke vogeltjes, (zoo als men my gezegt heeft) sy leggen 4. eyers als andere vogels, en broejen die uit, vliegen zeer snel, sy zuigen den honig uit de bloemen met uitgebreide vleugels, staande stil als zonder beweginge in de lucht, sy zyn van veelderhande wonderfchoone coleuren schoonder als de Pauwen.

D E XIX. A F B E E L D I N G.

V Ertoont een *Guaiaves* tak , na de vrucht van de Indianen *Guaiaves* genaamt , den boom waft zo hoog als een appelboom in Duitsland , de bladen als de pruime bladen , de bloeifel is wit met veel kleine geele vezeltjes , de vrucht heeft een dunne geele fchelle , het vleefch is roodachtig , en aangenaam om te eeten , zo wel rauw uit der hand als gekookt , fy zyn van binnen vol kleine zaadjes in een roode vogtigheit leggende , die ook rauw gegeten goed is , maar als men die kookten wil , zo doet men met een lepel alle deze zaaden en vogt daar uit . Men maakt Taarten en Conferven daar van , fy waffen zeer gemaklyk , alzo fy natuurlyk aan het land zyn , en veel dezer boomen in het wilt of Bofcagie gevonden werden .

Dezer grooten Rupsen , heb ik veel op de voornoemde boom gevonden , en met dezelfs bladen gefpyft , fy zyn wit met fwarte ftreepen , hebben op elke zyde 50. blinkende roode coraalkens , den Heer Leuwenhoek oordeelt dat het ooggen zyn , miffive 146. pag. 430. à 452 , ik heb tot dato dezies niet konnen afneemen dat het ooggen zyn , mynes oordeels mostenfè als dan van achteren , en ter zyden haare spys ondekken konnen , het welke tot nog toe niet ondervonden heb , altoos fy hebben geen oogvlies over dezelve . Als fy volwaffen zyn , maken fy een groot grauw gefpint , aan den boom hangende , dan veranderen fy in Poppetjes , gelyk my Anno 1699. den 20. October gefchied is , waar uit den 22. January zodanige witte met fwarte ftreepen vercierde Uilen kwamen . Uit zommige Rupsen kwamen witte maa-den , welke na tien dagen in fchoone groene vliegen veranderden .

De bovenfte groene Rups , heb ik met deze bladen gefpyft tot den 2. Augufti 1700. wanneer het in een Poppetjen veranderde als aan het blad hangt , uit het welke den 15. 16. en 17. zulke door fichtige fwart gevlaakte Capelletjes kwamen .

De twee takken op dit en het voorgaande blad afgebeelt , zyn takken van de *Guajava alba-dulcis* , in het drienseftigfte hoofddeel van de *Amsterdamsche hof* befchreeven , van welke twee zoorten in den *Amsterdamsche hof* gequeekt worden , die daar meer dan eenmaal bloem en vrucht gegeven hebben : de ver-
scheidene benaaminge , waar mede verscheidene Auteurs dese boom hebben voorgestelt of te befchreeven , zyn alle te vinden in myn *Flora Malabarica* , onder de naam van *Guajava alba dulcis* , fructu longiore Herm. Catal.

DE XX. A F B E E L D I N G.

ANNO 1700. in April was ik tot Surinaame op de plantagie van den Jufvrouw Soomelfdyk, genaamt Providentia, alwaar ik verscheide observatien van insecten deed, in het wandelen vond ik een menigte *Gummi Gutta Boomen* in het wild staan, waar van ik alhier een tak voorstelle, hy wast by na als de Berkkenboomen in Europa, van buiten met een witte gestreepte schelle om den bast, als men den bast open snyt driipt de Gummi daar uit; den Gummi is niet nodig te beschryven, is alleen die met verwen omgaan bekend.

Op dezen boom vond ik dese groote Rups van groene en swarte streepen, met dese Gummi Gutta bladen heb ik se gespyt tot aan het einde van April, wanneer sy een groot houtverwig gespinst gemaakt hebben, en in dezelve tot Poppetjes geworden zyn, uit de welke den 3. Juny schoone Cappellen voort kwamen, als hier vliegend en zittend verтоond werden. Eer de Rups verandert was, is het groene in rood verandert, te weten eer sy een Poppetjen wierd, na dat sy haar volle grootheit had.

Verscheide zyn de boomen waar uit de Gutta Gamba vloeid, sy vloeid uit de Carcapuli Acoftæ, uit de Carcapuli Linschotani, (met welke eerste de Coddam-Pulli, in het eerste deel van de Hortus Malabaricus beschreeven, over een komt, en de zelve is) uit deze die hier werd afgebeeld, en ook uit de esulæ indicæ affinis planta, waar van in het zesde boek en het zeven-en vyftigsten hoofst deel Bontius schryft, dat de Gutta Gamba uit de Coddam-Pulli in de Hortus Malabaricus beschreeven voortkomt, meend S. a Daale in zyn Pharmacologia op het 484. blad.

D E XXI. A F B E E L D I N G.

DEze geele vrucht word in America *Marquiaas* genoemd , de bloem die voor deze vrucht gaat is een passie bloem , maar veel grooter als die in Europa. De bloem geeft een zeer lieflyken reuk van sig , die men van verre rieken kan ; het gewas loop op als een Winde , en is zeer bekwaam om preeelen in de hove te laten bewassen , hoewel de Hollanders in Suriname daar geen groot gebruik van maken , in twee jaren is een preeel heel dicht daar mede bewassen , daar sig allerlei vliegende gediertens ophouden van wegen den reuk der bloemen , de vrucht besluit in sig swart zaat , met een witte lymigheid omzet , het welke verkoelend en lieflyk om te eeten is.

De eerste Rups die op het groote blad zit , nuttigt dezelve tot zyne spysse , den 28. May 1701. om spon het sig en wierd tot een Poppeke , dat nevens de Rups legt , waar uit den 7. Juny een Cappelletjen kwam , als hier vliegende vertoond word.

De tweede op de steel leggende groene Rups heb ik den laatsten May op de voornoemde bloemen gevonden , dezelve etende en zittende in een zeer zeltzame wooninge , te zamen gezet uit veele kleine pypjes op holle houtjes , deze Rups liep in dit huisjen gints en weer , dan uit een , dan weder uit een ander pypje uitkykende , als boven op de knop te zien is. Den 10. Juny kwam daar uit een bruinen met roode vlakken vercierde beesje , gelyk hier op den steel zit.

Het derde Rupsken , gelyk een op de vrucht zit , nuttigt ook deze bladen ; is my den 4. Juny ingesponnen , zo als een op de steel legt , en den 14. kwam daar een zulke schoone bonte vliege uit met gespleten voeten , gelyk een onder aan den steel zit , deze voeten zyn zeer teeder en vallen af , als mense maar het minste aanraakt.

Dit gewas is de Murucua Guacu van Marg-gravius , en Murucua quarta van Piso , als ook de Clematis indica fructu citri formi , foliis oblongis Plum. 64. Tab. 80. dit gewas werd ook van Tournefort in zyn institutiones rei Herbariae genaamt , Granadilla fructu citrifolmi , foliis oblongis , en van Hermannus in Catalogo horti Academici Cucumis Flos passionis dictus Guajavæ folio major. d'Heer Hermans hebbende dit gewas gebracht in zyn Catalogus horti Academici by de andere zoorte van gewassen , die gemeenelyk wegens het formaat van haar bloem Passie bloemen werden genaamt , heeft dit zelve gewas echter in den Paradisi Batavi prodromus , onder de zoorten van Climmen (waar mede het geen de minste gemeenschap heeft , ten regarde van bloem en zaadhuis) geplaatst , als of een groote misslag in de Catalogus van te vooren had begaan , het geen de zelve Heer echter heeft verbeterd , op het 177. blad van de Paradisus Batavus zelfs.

D E XXII. A F B E E L D I N G.

DEZE *roode Lelien* wassen op een witte bol in het wild , hare eigenschap is niet bekend, haare groene bladen hebben een luister als de zyde. Ik heb van de bollen eenige mede gebracht , die hebben in de hoven van Holland eerst haar bloemen , en daar na haar bladen voortgebracht.

Deze op het groene blad leggende hairige Rups , heeft een roode kop en roode voeten , het lyf heeft blauwe vlakken met geele ringen omzet , de haren zyn swart en hard als yzerdraat , sy neemen de groene bladen tot hare spysc , den 4. Juny heeft sy een ovaal gespinft gemaakt , en is daar in tot een bruine Poppeken geworden , gelyk een in het midden van de plant legt , waar uit den 30. Juny een schoone Uilke voortkwam , haar voorste vleugels waren hout ofte lichte oker verwich , de achterste vleugels zyn oranjen verf met swarte vlakke , gelyk hier een vliegend ver-
toond word.

De kleine roode Rups , met groene en witte streepen , heb ik in het gras gevonden tot Surinamen naast deze Lelien , den 10. Augusti maakte sy een wit gespinft gelyk op het groene blad legt , hier uit is den 24. Augusti , een geele en swarte vliegende , (als hier ver-
toont word) voortgekomen.

Deze Rups is heel verschillende van die No. 12. op de Banana , ende brengt echter by na een soort van Uilen voort.

Dit gewas is de Lilio-Narcissus Polyanthos , flore incarnato , fundo ex Luteo albescente Sloane Cat. Jamaic. en werd van Hermans in zyn Para- *disus Batarvus beschreeven met de naam van Lili-
um Americanum puniceo flore , Bella dona dic-
tum.*

D E XXIII. A F B E E L D I N G.

DEze ligt geele vrucht noemt men *Baccoves*, en is een geslacht van *Bannanes*, als numero 12. verbeeld is, welkers stam eenderlei bladen heeft als dezelve, en differeren niet anders als in Europa de appels en peeren, deze *Baccoves* is wel zo zacht van vlees, als de *Bannanas*, heeft eenderlei gebruik als dezelve, behalve dat men deze vrucht gebruikt om de *Azyn* haast zuur te maken, die uit zuiker en water bereid word.

De bruine Rups, die ik op de bladen van deze boom gevonden heb, heeft vier steekels op den rug, het hoofd verbeeld sig gekroont, den stert gespleten, de voeten zyn rood. Den 3. December heeft sy sig vast gemaakt, en is tot een houtvervige Poppetjen geworden, die twee zilvere vlakken op elke zyde had, uit deze Pop kwam den 20. December een scone Cappelle voort, op de binnenste zyde zyn de twee bovenste vleugels licht oker vervig; en de twee andere schein blauw, de buitenste zyde van de geheele Capelle is geel, bruin, wit en swart gestreept, word in Holland den kleinen Atlas genaamt.

De blauwe Hagadis met haare eyers vertoone ik voornamentlyk hier by, om het blad te verciereu, sy had haar nest in myn huis in de grond gemaakt, in het nest lagen vier eyeren, wit en rond, zo als op den steel drie te zien zyn, deze heb ik op myn reize naar Holland mede schein genomen, daar my den jonge Hagadissen op Zee uitkwamen, zo klein als op den steel een te zien is, maar uit gebrek van haar moeder en voetzel, zyn sy gestorven.

Dit is een zoorte van den Musa Serapionis, die op het twaalfde blad werd afgebeeld, veel en verscheiden zoorten zyn onder het geslacht van den Musa te vinden, die tot zestien onderscheiden zoorten in het eerste deel van den Hortus Malabaricus op het twintigste blad opgetelt, en met des zelfs onderscheid beschreeven werden.

D E XXIV. A F B E E L D I N G.

IS een *Carduus Spinofus* wassende in het wild in Surinaame, dragende geele bloemen; aldaar genaamt *Maccäi*, wassen by na een Manshoogten, hebben zeer aanzienlyke bladen, met lichte blauwachtige aderen doorlopen.

Kleine Wormen met swarte hoofden en swarte steerten, en met oranje geele lichamen heb ik onder dit doornig gewas deszelfs wortel eetende gevonden, die sig allenskens in Torretjens met geele vlakken veranderen, als onder aan de plant een verbeeld word, deze ondervinding heb ik Anno 1701. in Maart gevonden, en also myn haare veranderinge anders voor kwam, als die der gemeene Rupfen, zo nam ik voor meerder omstandigheden na te vorschen, aangaande de verandering der Torren.

Ik vond dan den 26. Maart 1701. noch een andere soort van Wormen in verrot hout, deze veranderden allenskens zo dat men het zien konde tot Torren, also dat het onderlyf noch ten deele na den Worm gelykt, zo als een boven verbeeld word, de tanden van den Worm groeyen, zetten haar uit en worden tot hoorntjes van de Torren, de vleugels op het lyf zyn in het begin okervervig, daar na worden sy swart na de mate het geheele beest aan groeit tot zyn perfectie, deze leggen hare eyers, daar uit wederom zulke Wormen komen als een op deze distel midden op de plant legt.

Dit gewas is de *Papaver spinosum*, van *Ca-*baria een nieuw geslacht maakt, en dit gewas voor-
sparus en *Joannes Banhinus*, waar van niet zon- stelt onder de naam van *Argemone Mexica-*
 der reden *Tournefort* in zyn *institutiones rei her-*na.

D E XXV. A F B E E L D I N G.

DIt is de grootste soort van *Banille*, twee soorten wassen op Surinaame, d'ander soort is wat kleiner van blad en vrucht, de bladen zyn dik als een vinger, ruim zo dik als in Europa den huis-look, deze klimd de boomen op als de Klim, en maakt sig heel vast aan de zelve, haar steel en blad is gras groen, de groene vrucht is als een boon drihoekig, vol van welriekende olyachtige zaden, sy waft in 't wild aan de hoogste boomen, doch lieft aan zulke boomen, die in vogtige en moerassige plaatzen staan, haar gebruik in de Chocolate is bekend, het is jammer dat geen curieuse menschen in dat land zyn, die zulke dingen cultiveren, en meer andere opzoeken, die zonder twyffel in dat groote en vruchtbare land zoude te vinden zyn.

Deze bruine Rupsen met geele strepen heb ik veel op deze planten gevonden, (gelyk ook op de Murucuja of Passie bloem onder No. 21. te zien is) die sy gegeten hebben tot aan het einde van May, wanneer sy sig vast gemaakt en tot Poppetjes geworden zyn, daar uit den 7. Juny zodanige schoone Capellen voortkwamen, welkers binnenste zyde zaffraan geel, en hare buitenste geel, rood, bruin, en met zilvere vlekken verciert was, gelyk alhier zittend en vliegend vertoond word.

Noch vind sig op deze plant een klein Rupsken als op het onderste blad te zien is, groen van verf, den 12. February 1700. is sy my tot een groene Poppetje geworden, waar uit des anderen dags een kleine grauwe Uilke voortkwam, dat zeer geswind in 't vliegen was.

Dit is de Volubilis filiquosa mexicana foliis plantaginis van Rajus, den Flixochitl, flos niger & aracus aromaticus van Hernandez in zyn Historia mexicana, en is de Vanilla flore viridi & albo, fructu nigrescente van Plumier, in zyn tractaat nova plantarum Americanarum genera: met noch veel andere benamingen werd dit gewas van verscheide Auteurs voorgesteld, die alle te vinden zyn in het Almagestum botanicum van Plukenet pag. 381.

D E XXVI. A F B E E L D I N G.

VErtoont een tak van een *Cacau boom*, wiens bladen hard, styf, en grasgroen zyn, de boomen worden zo hoog als een Appel boom, dragen te gelyk bloeifsel, rype, en onrype vruchten, de bloeifsel is roodachtig, spuit aan weer kanten uit het hout, de jonge vruchten zyn roodachtig groen, alse ryp zyn, zo zyn sy geel als citroenen, sy hebben dikke schellen, die tot vettigheid en mest des lands gebruikt word, de boonen ofte zaden worden in de schaduwe hard gedroogt, eer men die in andere landen verzend; deze boomen wassen zeer geern in Surinaame, hoewel sy moejelyk zyn aan te queeken, wyl sy altyt onder een ander boom moeten schuilen, die haar voor de hitte der zonnen beschermt, also sy de groote hitte niet uitstaan kunnen, daarom plantmen, wanneer deze boomen noch jong zyn, daar nevens een Banana ofte Bakoven, om de zelve daar mede voor de hitte te dekken.

Diergelyke swarte Rupsen met roode streepen, als een op de groene bladen vertoond word, heb ik veel op de Cacou boomen gevonden, gebruikende het loof tot haare spyse, sy hebben roode streepen met witte puntjes, sy zyn zeer traag en langzaam van aard, den 26. Maart zyn sy by my tot Poppetjes geworden, waar uit den 10. April witte Uilkens voortkwamen, met swarte streepjens en puntjens verciert.

Deze boom is de Cacao Clusii, en de Amygdalis similis Guatimalensis B. Pin. en kan onder geen bekend geslacht van de Oude beschreeven gevoegt werden, waarom de Heer Tournefort deze boom ook als een bijzonder geslacht in zyn institutiones rei herbariae voorstelt, al waar ook des zelfs bloem en vrucht naukeurig werd beschreeven en afgebeeld.

D E XXVII. A F B E E L D I N G.

DEze vrucht word den appel van *Sodom* genaamt, en word door een gewas voortgebracht dat een en een half of twee ellen hoog, en alom met scherpe doornen bezet is, des zelfs bladen niet uitgezondert, als of de natuur een teeken van waarfchouwinge daar aan gezet had, anders zyn de bladen zacht om aan te raaken, de vruchte of appels zyn daar geel, en als menfe hier plant rood, heel vergiftig, zodanig dat menfchen en vee zo fe daar van eeten fterven moeten, van binnen is de vrucht vol zaden, die roodachtig en bruin van verve zyn.

Deze bruine Rups met roode ftrepen, als boven op het groene blad zit, heb ik op deze plant gevonden, Anno 1700. den 24. September is fy tot een bruin Poppetje geworden, gelyk als een boven op het blad legt, waar uit den 12. October een geelachtige Uil kwam met bruine vlakken vercierd, gelyk als een op het blad zit.

De Worm die op de steel kruip is oranje verwig, die my door een fwarte Slavinne gebracht wierd, my berichtende, dat daar uit fchoone Sprinkhanen voortkwamen, deze heeft fig in een bruine blaas verandert, daar een zodanig groen beeft (na het eenparig getuigenis der Inwoonders) uit zoude voortkomen, dat allenskens vleugels krygt, gelyk den vliegende Sprinkhaan heeft, deze ondervindinge heb ik niet konnen waarnemen, dewyl het ronde Poppetje gestorven is, maar alzo my andere verfekerden daar van de bewyfen door haar ondervinding te hebben, zo heb ik die ook hier met ftilfwygen niet willen voorbygaan, gevende aanleidinge aan andere liefhebbers om daar de zeekerheid van op te zoeken.

Dit gewas werd van Tournefort in zyn institutiones rei herbariae op het 149. blad genaamt Solanum americanum molle, foliorum nervis & aculeis flavescens, fructu mammoso, en van Plukenet in zyn phitographia Tabula CCXXVI. figura prima afgebeeld, en met de naam van Solanum Barbadense spinosum foliis villosis, fructu aureo, rotundiore, pyri parvi inverfi forma & magnitudine voorgesteld, schoon de bladen van Plukenet ruigachtiger werden afgebeeld, dan deze, zo is echter het een en dezelve gewas. Sloane heeft die gewas in zyn Catalogus plantarum insulae Jamaicae genaamt, Solanum pomiferum tomentosum fructu pyrifirmi inverfo.

D E XXVIII. A F B E E L D I N G.

DEze schoone allergrootste *Citroenen* wassen op Surinaame in het wilde, de boomen zyn zo groot als de grootste appelboomen in Europa, de bladen en bloeifels zyn den gemeenen *Citroenen* in alles gelyk, behalven datse grooter en dikker zyn na proportie der vruchten, welke vrucht van binnen weinig marg, maar een zeer dikke schelle heeft, ryp zynde zyn sy zo geel als gemeene *Citroenen*, sy worden geconfyt, in Holland worden die in de koecken gebakken en zukkade genaamt, in Duitfland noemt men die *Citronaat*.

Op deze boom heb ik een vreemde en gans ongemeene zoort van beesjes gevonden, die geen gelykheit aan de *Rupfen* hadden, sy aten deze bladen, kleefden aan dezelve als flakken, hebbende een vel over haar voeten daar sy sig mede aan de bladen vasthechten, sy zyn venynig, waar door ook de leden verstyven en ontsteeken, die daar door aangeraakt worden, den 11. Juny 1701. hebben sy haare huid afgeworpen en een gespinft gemaakt, als op het blad alles te zien is, en is uit een van haar den 27. Juny 1701. (na dat ik al op het schip was om na Holland te koomen) een zulke curieus *Uilke* gekoomen, gelyk op het zelve blad te zien is.

De schoone swarte met roode en geele vlakken vercierde, en op de vrucht zittende *Torre*, heb ik om zyn rariteit halven hier by gezet, om de prent te vervullen en te verciereren, hoe wel ik zyn oorspronk niet weet, welkers onderzoeking voor andere overlaten zal.

De Citroenen die hier beschreven werden, zyn elfde plaat afgebeeld, waarom geoordeelt hebbe daar
overvloedig in Holland bekend, zoo ook de Lim- van niets veel by te voegen.
metjes op de zeventiende, en Granaat Boom op de

D E XXIX. A F B E E L D I N G.

DEze groote en heerlyke vrucht , word *Pompelmoes* in Surinaame genaamt , de boomen wassen zo hoog als appelboomen , hangen zeer vol vruchten , dat de ranken gevaar loopen te breeken wegens de swaarte dezer vruchten , deze vrucht is minder van zoetigheid als een Oranjen-appel , en niet zo zuur als de Citroenen , de schelle en het vlees is harder als in een van deze beide , en derhalve zyn sy aangenamer van smaak als dezelve.

Hier op onthouden sich groene Rupse , met blauwe hoofden , welkers lichaam vol lange haren zit , die zo hard als eyferdraat zyn , deze eeten de groene bladen tot hare spyse , den derden Augusti hebben sy sig beginnen vast te maken , zyn tot bruine gevlake Poppetjes geworden , uit de welke den 19. zulke schoone Cappellen voort kwamen , swart , groen , blauw en wit van verve , blinkende als gout en zilver , sy vliegen zeer ras en hoog , alzo dat sy niet wel anders als uit Rupfen onbeschadigt te krygen zyn.

Deze boom is de Malus Aurantia indica , fructu vruchten alleen in de couleur van het vlees , het geen
omnium maximo , pumpelmus dicto , van welke deze vrucht in sig besluit , gelyk Hermans in zyn
vruchten twee onderscheidene soorten in de Boom- Catalogus horti Academici op het 405. blad aan-
gaarde op Zeilon en andere gedeelte van Oostindien teekent , alwaar hy deze boom met de boven gestel-
werden gequeekt , bestaande het onderscheid der de naam voorstelt.

D E XXX. A F B E E L D I N G.

P *Alma Christi* in Surinaame den *Olyboom* genaamt waft zeer hoog, en is sierlyk aan te zien, draagt geele bloeifel, waar na steekelige zaadhuisjes voortkommen, dese zaaden zyn in het begin groen, en als sy ryp zyn bruin, men kookt het zaad in water, zo ondoet sig de oly, dryft op het water, die men afschept, en daar te lande om allerlei wonden te genesen gebruikt werd, men brand die ook in lampen, om te lichten by nacht.

De licht groene en boven op de zaade kruipende Rups heeft witte lange hairen, eet dese groene bladen, den 3. May is sy tot een Poppetje geworden, gelyk een op de zaaden hangt, den 17. dito kwam een swarte Cappelle daar uit, welkers voorste vleugels swavel-geel, en de twee andere vlerkjes fermeljoen-rood waren.

De swarte Rups die aan het zaad hangt is met geele vlakke vercierd, en werd gevonden op dese en andere boomen altyd in menigte, hangen als de Indianen in hare hangmatten, daar sy nooit geheel uitkoomen, als sy haar voetsel na gaan, dragen sy haar huis met haar als de slakken, hare huiskens lyken van dorre bladen van boomen gemaakt te zyn, weten die aardig vast te maken als sy ergens blyven willen, den 14. April is sy in haar hangmad verandert, daar uit een onaansienlyke Uilke voortgekomen is, die heel wild van aard was.

Dit gewas is de Ricinus Americanus major, } ofte Citavanacu in het tweede gedeelte van de bor-
caule virescens H. Reg. Par. en den Avanaçoe } tus malabaricus beschreven.

D E XXXI. A F B E E L D I N G.

DEze *Roofen* zyn uit de Caraibes na Surinaame gebracht, groejen daar heel gaarn, des morgens alse op gaan zyn fy wit, en des namiddags rood, en vallen des avonds wederom af.

Op deze roofen, desgelyke op de kleine Limoenen boomen Fol. 17. vind men diergelyke witte met bruine vlekken vercierde Rupfen als een op het blad zit, fy eten de bladen, ik heb haar van den 26. tot den 30. Augusti daar mede gevoed, daar fy sig vast aanhectede, en wierde tot grauwe Poppetjes, uit de welke den 14. September 1700. quamen twederlei Cappellen, den eene geel en swart den ander donker groen op de binnenste zyde, en de achterste vleugels op de buitenste zyde zyn bruin met geel, blauw, en roode vlakken vercierd, voorts waaren fy op eenderleiwys geteekent.

Deze boom is de *Rosa Sinensis* van *Ferrarius* naamt, deze alle zyn by den andere te vinden in in zyn *florum Cultura* beschreeven, en werd met myn *flora malabarica* onder de naam van *Alcea* recht *Ketmia sinensis fructu rotundo* van *Tournefort* geheeten; groot is het getal der naamen, waar *arborefcens japonica, pampineis foliis Subasperis flore mutabili, sive colorem mutante Breyn.* mede dit gewas van verscheiden *Antewen* werd ge- *Prod. 2.*

D E XXXII. A F B E E L D I N G.

DEze plant in Surinaame *Slaapertjes* genaamt heb ik in myn tuin gehad, diende om op wonden te leggen, also fy tot genesinge der zelve goed zyn, by nacht leggen sig alle bladen twee en twee op malkanderen, als of het maar een blad was, de plant heeft een harde steel, waft zes voeten hoog, draagt geele bloemtjes, uit deze komen lange en smalle peultjes vol kleine zaden, de wortel is wit, en vezelachtig.

Diergelyke Rupsen als een op deze plant legt, namen haar voetzel van deze bladen, fy zyn groen met roose verwe strepen en met twee hoorntjes verciert, den 20. May 1700. hebben fy begonnen haar zelve te vervellen, zyn wat lichter van couleur geworden, en also in Poppetjes verandert, zynde toen roodachtig met zilvere vlakke verciert, den 4. Juny quam een zodanig bruine met een geele verve vercierte Cappelle daar uit, als hier vliegende en zittende verbeeld werd.

Dit gewas werd by Piso in zyn vierde Boek en drie-en-twintigste hoofddeel beschreven met de naam van *Paiomirioba secunda* en in de *Catalogus horii Academici Lugduno Batavi* van Hermans met de naam van *Senna Occidentalis odore opii, minus viroso, foliis glabris, obtusis* voorgesteld; maar dewyl dit gewas geen gemeenschap, dan alleen in des zelfs bloem, heeft met de *Senna Alexandrina & Italica*, zo heeft Tournefort dit gewas en met veel recht gebracht by de *Cassia fistula Alexandrina*, met wien des zelfs bloem en vrucht nader overeenkomst heeft, en stelt dit gewas voor met de naam van *Cassia Americana foetida, foliis subrotundis acuminatis*, als te zien is op het 619. blad van zyn *institutiones rei herbariae*.

D E XXXIII. A F B E E L D I N G.

DE *Vygen* in America zyn geheel en al gelyk aan die in Europa gevonden worden, derhalven gans onnodig die te beschryven, sy zouden overvloediger tot Surinaame zyn, als de lieden die maar wilden aanqueeken, sy zyn een zeer aangename en verkoelende vrucht, zeer nuttig voor de bewoonders van warme landen.

Op deze Boomen vond ik diergelyke Rupsen, als een hier onder verbeeld word, gebruikende des zelfs bladen voor hare spyse, den 22. Maart veranderde sy, groen zynde en met geele streepen verciert, in oranje geel met roode streepen, over het geheele lyf heen, hun hoofd en het achterste deel waren swart, alzo dat sy met haar voorgaande gedaante geen gelykenisse meer hadde, sy aaten ook niets meer, maar veranderde allenskens in leverervrige Poppetjens, waar uit den 12. April 1701. zulke schoone bruine Uilen voortquam, als boven een vliegende verbeeld word, eenige dagen daar na quam een andere te voorschein, die veel donkerder was, ook anders gevloekt als de voorgaande, gelyk boven op de steel zittend te zien is.

Het zal niet noodig zyn van dit gewas veel by zeer veele zyn, die van den andere meest door der te woegen, dewyl ider een in Europa genoegzaam zelve onderscheidene vruchten zyn verscheelende, bekend is, wat de Vygeboom, en wat des zelfs als te zien is in de institutiones rei herbariae van vruchten zyn, welkers byzondere zoorte nochtans Tournefort op het 262. en 263. blad.

D E XXXIV. A F B E E L D I N G.

W*yn-druiven* wassen ongemeen weeldig in Surinaamen, te weten blauwe, groene en witte, wanneer men de rancken affnyd en legt die in de aarde, zo kan men na zes maanden rype vruchten daar af genieten, en zo men alle maanden zo doct zo heeft men het geheele jaar Wyn-druiven; het is te beklagen dat men geen menschen daar vind, die lust hebben omse te cultiveren, men zoude niet behoeven Wyn naar Surinaamen te brengen, maar men zouden die van daar naar Holland kunnen overbrengen, alzose veelmaal des Jaars konde ingeooft werden.

Op de Wyn-ranken vond ik den 26. Augusti diergelyke Rupsen, als alhier een ver-
toond word, etende des zelfs loof, sy waren bruin en met een schoon wit verciert, waren ras en veel van eeten, welkers excrementen veel en groot waren, sy hadde een swarte vlak op haar achterste lid, in welkers midden een wit velletjen was, blinkende als cristal, en zo menigmaal sy afem haalde, ging het op ende neder, d'Heer Leuwenhoek meend oogen aan de Rupsen geobserveert te hebben, maar ik heb geen kunnen ontdekken, hoewel ik zeer groot Rupsen gehad heb, ziet gemelden Auteurs messive 146. Pagina 430. tot 452. den 26. Augusti 1700. rolde een van deze Rups, de Wyn-bladen aardig te zamen, daar in is hy tot een Poppetjen verandert, uit welke den 15. September een schoone groene Uil voortquaam, hebbende de achterste vleugels met blauw en roode coleuren vermengt.

Het zal niet noodig zyn van deze druiven iets en meerder onderscheidene soorten gequeekt werden by te voegen, dewyl die beter in Europa bekend zyn, dan in America.

D E XXXV. A F B E E L D I N G.

DEzen hier voor gestelden tak is van een wilde boom, zyne vruchten hangen aan malkanderen als de knoopjes aan de Roomse rosekranzen, des zelfs bloeisel is den Perzike bloeisel zeer gelyk van de verve, de vruchten zyn groen, zeven acht aan malkanderen hangende.

Op dezen boom vond ik de eerste van diergelyke Rupsen, als hier op deze plant verbeeld word, roodachtig en met bruine vlakken verciert. Naderhand vond ik een zeer groote menigte op een hoogen Cocos boom, (deze Cocos boom van andere beschreven en geschildert, en te groot in dit werk heb niet mogen hier in voegen) op dezen Boom hadden deze Rupsen een zak gemaakt of gesponnen, die by na een halve elle lang, okerverf, dicht, en sterk te zamen geweven was, in dezelve ware een ontelbaare menigte zo Rupsen, als vellen van veranderde Rupsen, dezen zak nam ik mede na myn huis en hong hem aan een blad van deze boom om haar bedryf te observeren, en vond dat sy overdag sig in den zak verborgen, des avonds daar uit gingen om hare spysen te zoeken, deze zak hadde sy zeer dicht by de vruchten aan het blad gehangen, in het begin van April veranderden sy sig in Poppetjes sig hangende aan en ontrent deze boomen, de Poppetjes zyn sierlyk gecoleurd, den 14. 15. en 16. April kwamen geele Cappellen met bruine vlakke daar uit te voorschein. Nog vond ik op deze Boom, zulke kleine hairigge en bruine Rupsen, etende des zelfs bladen, den 9. en 10. April hebben sy sig ingesponnen, en den 23. April kwamen zulke doorluchtige Cappelletjes daar uit, die met swarte vlakken verciert waren, gelyk een onder aan de plant vliend verbeeld word.

Dit gewas heb ik tot noch toe by niemant dan myns oordeels genaamt kan worden Coronilla Americana beschreven en afgebeeld gevonden, het welken *ricana arborescens, floribus dilute rubescentibus.*

D E XXXVI. A F B E E L D I N G.

DEZE plant heb ik in het Bos gevonden, en alzo men daar wegens de hitte geen plant affneiden kan of fy verwelkt ten eersten, zo heb ik de zelve door mynen Indiaan, met de wortel laten uitgraven en na huis dragen, en planten die in myn tuin, fy heeft een heel witte wortel, gelykt anders na den Tabak, fy brengt een witte bloem, als een bloem van de Tuberoos, deze afgevallen zynde, bloeide fy na zes Maanden wederom, haar naam en eigenschap is in Surinaame onbekent, de menschen hebben aldaar ook geen lust iets diergelyks te onderzoeken, ja fy bespottede my, dat ik iets anders in het land ging opzoeken als zuiker, daar dog wel meer dinge in het Bos (myns oordeels) te vinden waren, indien het zelve doorgaanbaar was, want het Bos is zo dicht met distelen en doornen bewassen, dat ik myne Slaven voor my heenen most zenden met bylen in de hand om voor my een opening te hakken, om eenigzins door te geraken, dat dog zeer beswaarlyk viel.

Deze bruine met wit en swarte vlakken vercierde Rups vond ik etende deze bladen, den 14. April 1701. is fy in een Poppetjen verandert, daar uit den 26. dito een bruin en witte Cappelle voortquaam met 4. oranjen geele vlakke op den achterste vleugels verzien.

Noch waren op deze plant witte beesjes, nadragende haar oude huid aan het achter lyf, etende groene luizen die Goedaart in het eerste deel op het 90. blad beschryft, en die op deze plant waren, den eersten April maakten fy een gespinst, uit het welke tien dagen daar na deze houtverwige vliegen voorkwamen.

DE XXXVII. AFBEELDING.

DEZE plant word in Surinaame *Okkerum* anders *Althea* genaamt, is by de kenders der planten genoeg bekend, Slaven in America kookten en eeten de vrucht, sy waft hooger als een man, heeft tweederley bloemen geelachtig wit, en roose colour, als men de vrucht opsneit zo komt daar een taje slym uit als een draat.

Het Rupske, op deze plant kruipende, eet deze bladen, den 12. Juny 1700. heeft het sig ingesponnen, is tot een lever-colour Poppetjen geworden, gelyk een nevens de vrucht legt, den 28. dito is een roodachtig Uilken daar uit voortgekomen.

Op het onderste groene blad, legt een wit beesje met swarte vlakken, sig op deze plant houdende, den eersten Maart is daar een vliegend beesjen uitgekomen, het welke op het minste aanraken weg sprong.

Dit gewas is de *Ketmia Brasiliensis*, folio fissis, fructu Pyramidato, fulcato van *Tournefort* in zyn *institutions rei herbariae*, en werd in het eerste deel van den *Amsterdamsche hof afgebeeld* en door myn Oom *Joan Commelin* beschreven met de naam van *Alcea Americana annua*, flore albo, maximo, fructu pyramidalis, fulcato, als ook by *Markgraaf* in zyn *Historia rerum naturalium Brasiliae*, met de naam van *Quingombo Lusitanis Congensibus & Angolensibus Quislobo*.

D E XXXVIII. A F B E E L D I N G.

DEze plant heb ik tot Surinaame in het wild gevonden, waſt acht voeten hoog, heeft kleine donker roode blocifels, het zaad-huiſje werd in drie gedeelt, in elke verdeeling is een zaad, die in 't begin groen daar na bruin is, de groene bladen zyn rondom bezet met kleine groene vezeltjens, waar van elk een klein knopje heeft, worden tot Purgatien en Clifteren gebruikt, men kookte ook, en geeft het water te drinken aan de gene die den *Beljak* (een zekere landziekte) hebben.

Deze groote groene Rups, heeft de bladen van deze plant gegeten desgelyken ook de bladen van den Suurfak no. 14. beſchreeven, ſy was zeer ſtark en gulzig van eeten, hadde dog zo weinig afgang of Excrementen als de kleinſte Rupsen, als men haar aanraakte, floeg ſy ſtark van ſig, den 23. Juny is ſy ſtil blyven leggen, heeft ſig vervelt, waar van het afgelegde vel op het blad legt, na hare vervellinge was ſy niet zo groen meer, maar was wat uit den rooden, des anderen daags veranderden ſy in een leverervige Poppetjens, die een ſnyt van buiten hadden, gelyk onder op de ſteel legt, dit Poppetje was zeer onruſtig, alzo dat ſy ſig geſtaadig omſmeet, 't welk wel een quartier uur duurde, den 20. Auguſti 1700. kwam een groote Uil daar uit, die zes oranjen geele vlakken op het lyf had, welkers 4. vleugels en 6. voeten ſwart en curieus geſtippelt waaren, des zelfs langen ſnuit is te zamen geſtelt uit twee geutjes, die dit zoort van Uilen tegen elkander voegen, en maaken die als een pypken, waar mede ſy de honig uit de bloemen zuigen, en als ſy gezogen hebben rollen ſy dien ſnuit zo klein en rond te zamen, ſtoppen hem onder het hooft, tuſſchen de oogen, dat men hem qualyk vinden kan., ſy zyn zeer ſtark, en qualyk ter dood te brengen, leggen een menigte van witte eyertjens.

Het bovenſte kleinſte Rupsken, heb ik met dit kruid ook gevoed, en is den 6. May tot een Poppetje verandert, gelyk een boven op de ſteel legt, hier uit is den 20. dito een gout geel Cappelletjen, met een ſwarten rand omvat, voortgekoomen.

*Dit gewas is de Ricinus Americanus perennis, | zyn institutiones gebracht onder een ander geſlacht
floribus purpuraſcentibus, Staphidis agriz foliis | en Ricinoides Staphisagriæ folio, genaamt, Ca-
in het eerſte deel van den Amſterdamsche hof be- | sparus Bauhinus noemt het Ricinus Americanus fo-
ſchreeven, en werd met recht door Tournefort in | lio Staphisagriæ, en Pona folio ficus.*

D E XXXIX. A F B E E L D I N G :

DEZE plant is tot Surinaame in myn tuin gewassen , zonder dat my Imand de naam of eigenschap konde aanwyzen , sy waft ruim een elle hoog , draagt kleine geele bloemtjes.

Op deze plant heb ik groote Rupsen gevonden etende des zelfs bladen , sy zyn groen met witte , roode en swarte vlakken vercierd , omtrent aan het einde van May hebben sy haar zelven in een dun gespinft ingesponnen , gelyk ik een op de steel gelegt heb , en zyn tot bruine leververwige Poppetjes geworden , waar uit 20. Juny maar deze eenige Modde of Uilken voortgekoomen is , alle de andere waren gestorven ; het Uilke is grauw met swarte en witte vlakken geteekent.

Dit is een Surinaamsche plant die in de tuin van den heer van Suriname is gewassen. De rupsen zijn groen met witte, rode en zwarte vlekken. De poppen zijn bruin met witte vlekken. De uilken zijn grijs met zwarte en witte vlekken.

DE XL. AFBEELDING.

DEze Boomen waar van ik hier een tak voorstel is tweederlei, de eene vruchtbaar de andere onvruchtbaar, deze laatste zoort brengt alleen bloeifels voort, die zeer sierlyk van aanzien zyn, word het Mannetje genaamt, en hangt altyt vol bloemtrossen; deze die ik hier vertoon is het Wyfken, die brengt uit de stam kleine witte bloeifels, uit welke de vrucht komt, de vruchte zyn zeer ongelyk, de eene ovaal, d'ander rond, groote en kleine, als men daar in snyd vloeit een witte melk daar uit, is van binnen vol swarte zaaden, sy hebben een aangenaamen smaak, en smelten in de mond, wanneer sy ryp zyn, zyn sy geel, wanneer ze half ryp zyn en gekookt, smaaken sy als de beste raapen, men kookt ze ook alleen in water, die dan gesneden gegeten werden, den stam is week als een koolstronk, hol van binnen, word gebruikt tot geuten op de daaken om het regen water te vangen, hy wast in korten hoog op, recht van stam en sierlyk aan te zien, maar vergaat ook ras, de bladen wassen boven op uit de stam, sig vertoonende als een kroone, zeer sierlyk uitgebreit, en word daar in het land *Papay-boom* genaamt.

Op den top van deze hoogen boomen, vond ik veel witte Rupsen, en alzo hy hoog en hol is, is hy niet te beklimmen ik liet hem dan afhouden, om de Rupsen te krygen, ik spyfde haar met de bladen dezes Booms, tot den 10. Juny 1700. wanneer sy sig insponnen, wierden tot leververwige Poppetjes, als op den steel der vrucht te zien is, den derden July kwamen zulke Uilkens daar uit, als op de vrucht een zittende te zien is.

Noch vond ik op den top dezes Booms geelen Rupsen met leververwige streepen, die ik met deze bladen onderhouden heb, die den 6. April vast gemaakt en in Poppetjes verandert zyn, uit welke den 20. April zulke witte Cappellen voortkwamen, als boven een vliegende vertoond word.

Deze twee boomen Manneke en Wyfke werden zeer schoon afgebeeld en beschreeven in het eerste deel van den hortus Malabaricus; veel zyn de naamen van deze boomen, die alle in myn flora Malabarica onder de naamen van Pepo arborefcens & Papaja orientalis Columnæ, en Pepo arborefcens mas seu sterilis Paradisi Bat. Prodrom: te vinden zyn.

D E X L I . A F B E E L D I N G .

DEZE roode wortel *Battates* genaamt , is wat lichter als in Europa de Bietwortels , men beryd die ook als de Bietwortels , men stooft ook by vleesch , haar smaak gelyk zeer aan de Castanien , zyn weeker en noch lieflyker als de zelve , wasfen en vermeerderen sig schielyk , alzo dat van een wortel in korte tyd een heel velt vol word , sy loopen op als de *Winde* waarom die ook om dit Ried omgelyd heb , (welk Ried ook daar in 't land omtrent de wateren waft , en heeft rood-achtige geele bloemen) de *Battates* bloemen zyn blaeuw , als een tak op de aarde raakt , maakt hy weder wortel , en vermeerdert sig alzo door wortel , ranken en zaaden.

Den Rups op het ried-blad kruipende , at beide deze kruiden , was gans vierkantig , geelachtig groen , met roode ronde knoopjes bezet , hare klauwen en voetjes laagen in een dun doorsigtig velletjen , het welk over het geheele onderlyf heenen ging , in 't gaan zag men geen voeten , maar kleefde overal aan met dit velletjen als een plak , den 22. July heeft sy haar zelve een okerverwig gespinst gemaakt , waar uit den 23. Augusti een zodanig vligend dier uit quam , bruin en met gout geele streepen verciert , als boven vliegend vertoond werd.

Het kleine groene Rupsken (gelyk als twee op den steel en blad kruipen) heeft deze *Battates* bladen gegeeten , ik heb diergelyke ook op de *Comcommers* gevonden , sy waren zeer ras , om achterwaarts en voorwaarts te loopen , ten laatsten wierden sy rooferood , maakten een dun wit gespinst , daar in sy den 24. Augusti tot Poppetjes wierden , den 29, 30, 31. Augusti quaamen tweederlei Cappelletjes daar uit wit en geel , met bruine randen , gelyk hier een zittende en vliegende vertoond word.

Dit ried, dat hier afgebeeld werd, is de Can-nacorus flore Coccineo splendente Tournesortii in-stitutiones rei herbariae, en de Canna indica flore fulgenti Cocco splendente Herm. Catal. de Winde, die sig om dit ried omwind, is de Kappa-kelengu in de hortus Malabaricus, en de Batatas of te Camotes Hispanorum onder deze naam van Clusus beschreeven, veel naamen, met welke deze Winde van verscheide Auteurs werd voorgesteld, werde by een gevoegt in myn flora Malabarica onder de naam van Convolvulus indicus, radice tuberosa eduli, cortice rubro, Batatas dictus Parad. Bat. Prod. tot noch toe heeft echter niemant, dat my bekend is, de bloemen van dit gewasch afgebeeld, dan alleen den Auteur van dit Werk,

alhoewel Piso in sijn Historia Naturalis geschreeven heeft, dat de soorte van Batata een bloem voortbrachten, als die der Winden; Clusus heeft nimmer kunnen te wecten koomen welk bloem ofte vrucht dit gewasch voortbracht; Marggravius ontkend dit gewasch een van die beide voort te brengen, zoo dat men uit de afbeelding, die hier vertoond werd, klaarlijk kan zien, dat het met recht van verscheide Auteurs onderde soorte van Winde geplaatst is: Hernandes in sijn Historia Mexicana verbeelt in een mede soorte, die hy Cacamotic Tlanoquiloni seu Batata Purgativa noemt, bloemen die de bloemen der Winde gelyk is. Welke Batata Purgativa ook zodanige bloemen van Piso en Marggravius werden toegeschreeven.

D E XLII. A F B E E L D I N G.

DE *Muscus Bloem* wast aan een Plant omtrent acht voeten hoog, de bloem is licht geel, heeft gansch geen reuk, als dezelve afgevallen is, dan groeit daar een groot zaad-huisken uit, van binnen vol bruine zaadjes, die een zeer starken muscus reuk hebben. De Maagden rygen dezelve aan zyde draaden, en binden ze om de armen om zich daar mede op hare wyze te verciereu, de bladen gebruiken sy om de jonge calcoens mede vet te maken.

Op deze Plant vond ik een soort van groene Rupsen met swarte streepen, die deze bladen tot hare spyze namen, gelyk boven op de knop een zit. Den 20. Maart zyn sy tot bruine Poppetjens geworden, gelyk'er een naast de Rupsen legt. Den 2. April quamen witte uiltjes daar uit, als boven een vliegt.

Op het zelve kruid, vond ik, in July daar aan, een ander soort van Rupsen, die ook wel op de Guajaves N°. 19. gezien hadden, zynde swart met geele streepen, het hooft en steert rood. Den 10. July hebben sy haar zelveu een dun gespinst gemaakt, en zyn daar in tot een Poppetjen geworden. Den 26. July quam een blaauwachtig gestreep Cappelletjen daar uit, als onder aan de Plant te zien is.

Dit gewasch, hier beschreven, is van verscheiden van Alcea werden opgetelt, zynde onder die Auteurs beschreven, afgebeeld, en met namen alle, myns oordeels, de bequaamste benaminge van begiftigt, gelyk deze verscheide namen, by den anderen gewoegt in de Flora Malatica onder de soor- de Heer Tournefort, die dit voorstelt met de naam van Ketmia Ægyptiaca semine Moschato.

D E XLIII. A F B E E L D I N G.

Is een tak van een zeer hoogen Boom in het wilde wassende , sijne bladen zyn hard en styf , aan de steelen van het hout wast een ruigte met ronde hoorntjes , datze in de Medicyne tegen de qualen van de Longe gebruiken. Dezen Boom word *Marmelade-Doosies-Boom* genaamt , van wegen sijn vrucht die hy voortbrengt ; deze vrucht is van buiten ruig en hairig , eerst groen , daar na houd geel en hard : men snyd die in het midden door , en eet het binnenste , dat met de Europeïsche Mispelen veel overeenkomst heeft , in smaak , colour en zaaden , en de schille is als een doos , waarom sy Marmelade-doos genaamt word.

Op dezen Boom vond ik een soort van Rupsen , die ruige steekels op het lyf had , aan welkers uit-einde ietwes als een sterntjen aan vast zat , doorgaans swart , hy nuttigde dit harde loof. Den 3. April is hy in een Poppetjen verandert , na dat zig aan het hout van deze Boom had vast gemaakt ; en is den 18. April een schoon Cappel- le daar uit voortgekoomen , die men in Holland *Pagie de la Reine* noemt.

Deeze Boom heeft veel overeenkomst met die *labarica* , onder de naam van *Pomifera Indica Tin-*
 boom , die in de *Hortus Malabaricus* onder de *Storia Janipaba dicta Raji Historia* : het onderscheid
 naam van *Panitsjika-Maram* , als ook met den naam *sehynt* alleen te zyn in de *Bloemkelk* , die de vrucht
 van *Janipaba van Piso* beschreven is , die met veel *in de Hortus Malabaricus* onderstemt.
 andere naamen werd voorgesteld in de *Flora Ma-*

D E XLIV. A F B E E L D I N G.

R *Ocu* is een groote Boom , brengt roodachtige bloeisel , gelyk in Europa de Appelboomen , als de bloeisel afgevallen is , komt een zaad-huis , dat langwerpig rond , en stekelachtig is als de Castaniën , daar in leggen zeer schoone roode zaaden , deze leggen de Indianen in water te weiken , dan weekt de roode verf daar af , en zakt op de grond , daar na gieten sy het water allenskens af , en droogen de verf , het geen op de grond legt , daar sy alderlei figuren op haare naakte huid mede schilderen , het geen haar cieraat is.

Onder op de steel kruipende bruine Rupse , met geele streepen en roode hairen , eet deeze groene bladen ; den vierden April is sy my verandert en tot een hard en hairig Poppetjen geworden , uit het welke den 6. May zulke donker groene Uilkens voortquamen.

Noch vond ik op dezen Boom bruine Rupfen , als boven op het blad eenen legt , nuttigde deze bladen ; den 26. Maart zyn sy ingesponnen en tot een Poppetjen geworden , als een tusschen de bladen legt : den 10. April quam daar uit een zulke grauwe Uil , gelyk boven een zittend vertoond word.

Deeze Boom is de Urucu by de Hr: Piso beschreven , en onder de naam van Orleana vel orellana folliculis Lappaceis Hermani werd sy ook in het eerste Deel van den Amsterdamsche Hof beschreeven , alwaar noch andere benaaminge van deeze Boom gevonden worden. D'Heer Tournefort heeft deze Boom , als een nieuw Geslacht nevens de twee soorten van

Cortusa Americana , voor gestelt onder de naam van Mitella , dewyl de vrucht van deeze Boom , gelyk als die van de twee soorten van Cortusa Americana , ryp zynde , open spleiten , en alsdan een kleine Myter ofte Bisschops Mus verbeelden , en noemt dierhalve deeze Boom in sijn Institutiones rei herbariae Mitella Americana , Maxima , Tinctoria.

D E XLV. A F B E E L D I N G.

DEZE *Flos Pavonis*, is een plant negen voeten hoog, draagt geel en roode bloemen; het zaad word gebruikt voor Vrouwen die in baarens-nood zyn, om den arbeid voort te zetten. De Indianen, die niet wel gehandeld worden, als ze by de Hollanders in dienst zyn, dryven daar mede haare kinders af, niet willende dat haare kinders Slaven zyn, gelyk als zy. De swarte Slavinnen van Guinea en Angola, moeten al heel heuslyk getracteert werden, of sy begeeren geen kinders in dezen haren slaaffen staat, krygen ook geen, ja sy brengen haar zelven by wylen om het leven, wegens het gewoonlyke harde tractement dat men haar aandoet, want sy zyn van gevoelen, dat sy in haar Land van haare vrienden in een vreijen staat wederom herbooren zullen werden, gelyk sy my uit haar eigen mond onderrecht hebben.

De Rupsen, die zig onthouden op deze plant, zyn licht zee-groen, eeten deszelfs groene bladen. Den 22. January 1700. hebben sy haar zelve neder gelegd, en zyn tot bruine Poppetjes geworden; den 16. February quamen graauwe Motten of Uilkens daar uit, zuigende met haren snuit de Honig uit de Bloemen: gelyk boven een vliegend verdoond word.

Deze Boom werd in het sesde Deel van de Hortus Malabariens, onder de naam van Tsjetti-Mandaru, afgebeeld en beschreeven; met verscheide andere benaamingen werd sy ook by andere voorgesteld, die alle in de Flora Malabarica onder de voornaam van Crista Pavonis coronillæ folio prima, &c. te vinden zyn: en dewyl Tournefort bevond dat dit gewasch onder geen geslacht tot noch toe bekend konde gebracht worden, heeft een nieuw geslacht daar van gemaakt, en onder de naam van Poinciana flore pulcherrimo voorgesteld.

D E XLVI. A F B E E L D I N G.

WElriekende *Jasmin*, waft in Surinaame in het wilde door malkander, als de Heggen in Europa, gevende zulken starken reuk van sig, dat men se van verre rieken kan. Onder deze ruigtens onthouden haar ordinaris een menigte van Hagediffen, Leguanen en Slangen, daarom heb ik hier een schoone en raare Slang bygevoegt, die ik onder de Hegge aan den voet van deze planten gevangen heb; welke Slangen een zeltfame manier hebben om sig te zamen te rollen, en haar hoofd in haere eigen kringen te verbergen.

Deze groene Rupsfe nuttigde deze Jasmyn-bladen, desgelyks de bladen van N°. 13. en N°. 14. Den 12. February is sy in een schoon gestreept bruin en swart Poppetje verandert, die, als men se aanraakte, sig langen tyd omdraiden, waar uit den 16. Maart een graauw Uilke voortquam, welkers inwendige vleugels geel waren.

Dit gewasch is de Pitsjegam-Mulla in het zesde | *Flora Malabarica* onder de naam van *Jasminum*
 Deel van de *Hortus Malabaricus* beschreeven; | *humilius magno flore B. Pin.* te vinden zyn.
 welkers naamen by den anderen gevoegt, in myn

D E XLVII. A F B E E L D I N G.

W At ik Fol. 34. van de *Roode Wyn-Druyven* gezegt heb, is het zelve wat hier van de Witte zoude kunnen gezegt werden, die even zo weeldig op Suriname waffen als de Roode.

Anno 1700. in de May, vond ik op deze Wyngaardbladen eenige groote groene Rupsen, als boven op de steel vertoond is. Deze zyn zeer stark van eeten, den 15. May bleefze stil leggen en veranderde hare verf, wat hellende na den bruinen, dry dagen daar na is se tot een Poppetjen geworden, waar uit den 3. Juny een schoone Uil voortquam, groen en rood met ligte leverwige streepen, haar snuit en hoornjes waren gout geel, de Mannetjes waren schoonder als de Wyfjes, gelyk alhier een vliegend vertoont is.

Deze onderste Rups nuttigde insgelyks deze bladen, als hy sig uitrekte was hy zo lang als de bovenste, maar als men hem aanraakte, kromp hy in een, als deze onder op de steel leggende vertoond, latende een schuim uit den mond gaan. Om trent halve May 1700. vervelde sy, en wierd tot een bruin Poppetjen, als onder op den steel legt, den 6. Juny quam een zulke schoone graauwe Uil met bruine vlakken en witte streepen daar uit, de voetjes waren wit, de snuit gout geel. Ik heb deze beide veranderinge op een blad gemaakt, dewyl se eenderlei spyze aten.

D E XLVIII. A F B E E L D I N G.

T*Abrouba* is een groene vrucht, van de Indianen alzo geheeten, waft op hoo- ge boomen in 't wilde, draagt kleine witachtige groene bloeifels, welke van de Apen gegeten word, als deze bloeifel afvalt, vertoond zig een rond gespleeten knopjen, waar uit allenskens de vrucht voortkomt, van binnen vol zaad, als de Vygen, doch witachtig. Hier uit persen de Indianen het zap, en zetten dat in de Zonne, zo word het swart, waar mede sy haar naakte lyf met alderlei figuren beschilderen, deze vercieringe blyft haar maar negen dagen by, voor die tyd kan ze met geen zeep uitgewasschen werden, de vrucht houden se voor venynig, als men in het houd van dezen boom snyd, loopt een zap als Melk daar uit, met dit zap smeeren de Indianen haar hoofd als haar dat zeer jeukt, want loopende blood hoofts, zo schieten zekere soort van vliegende kleine beesjes haar zaad uit, het welk haar op het hoofd vallende, wassen daar Wormtjes van, die haar groote jeukte veroorzaaken, die ze met deze zap dooden en verdryven.

De Rups, die op de vrucht kruipt, is geel swart, en gelykt een Kleerbeefsem, en eet deze bladen. Ontrent den 3. Augusty maakte sy een houtverwig gespinst, daar in wierd sy tot een grooten swarten en met geele ringen vercierde Beye, welke den 15. Augusty voortquam.

Den boven vliegenden grooten *Torren* heb ik hier by gedaan, om het blad te vervullen.

De witachtige Worm, die hier in het midden op het groene blad kruipt, word den *Palmyt Worm* genaamt, wyl hy sijn voetsel op den Palmyt Boom heeft; ik zet hem hier op, wyl den Palmyt Boom niet konde schilderen, dewyl sijne gespletene bladen zeer groot zyn, den stam is kort en week, de bladen schieten van onder opwaerts, het een hooger als het ander, en alzo rondom tot boven toe, en zeggen de luiden aldaar, dat hy 50. Jaar groeit tot dat hy sijn volmaaktheit heeft, dan houwen se af, waar de bladen haar begin neemen, den stam, omtrent een mans lengte, houwen ze ook af, namentlyk zo verre als hy week is, dezen stam kookt men als Bloemkool, smaakt beter als Artifchokke-stoelen, in den stonk dezies Booms wassen Wormen in ontelbaare menigte, in het begin zo klein als de Maiden van de Kaas, daar na worden sy als hier een vertoond word, sy eeten het merg dezies Booms. Deze Wormen leggen se op koolen en braden se, en houden se voor een zeer delicate spys, van deze Wormen komen zulke swarte *Torren*, als hier een vertoond word, van de Indianen genaamt *De Moeder der Palmyt-Wormen*.

DE XLIX. AFBEELDING.

DEn *Granaat-Boom*, in alle Landen genoegzaam bekend, wast ook tot Surinaame, ik vond op de zelve een soort van *Torren*, traag en langzaam van aart, en gemaklyk om te vangen, deze *Torren* hebben van vooren onder 't hoofd een langen snuit, die sy in de bloemen steeken, om den Honigh daar door uit te zuigen, den 20. May leiden sy haar stil en onbeweeglyk neder, doen barste boven op haar ruggen de huid op, en quamen groene *Vliegen* daar uit, met doorzigtige vleugels, deze *Vliegen* vind men zeer veel op Surinaame, sy zyn zeer gaauw in het vliegen, zo dat ik uren lang loopen moest om een van dien te vangen, sy geven een geluid als een *Lier* van zig, dat men haar van verre kan hooren zingen, waarom men se ook den *Lierman* noemt, sy hadde nog den zelve snuit als de voorgaande *Torren*, zynde uit de snuit de voeten, oogen en het geheel lichaam uitgekroopen, blyvende het vel leggen, in 't zelve postuur als of de *Vliege* daar noch in was. De *Indianen* hebben my verzeekert, dat uit deze *Vliege* de zogenaamde *Lantarendragers* voortkomen, gelyk hier *Mannetje* en *Wyfje* vliegende en zittende vertoond worden, haar hoofd of mutse is by nacht lichtende als een lantaren, by daag was dezelve heel doorzichtig als een blaas, met roode verwige streepen en groen vermengt, uit deze blaas komt een helder schynfel by nacht als een keers, dat men een *Courant* daar by zoude leezen kunnen. Ik heb noch een zodanige *Vliege* by my, die op het punt van veranderinge is, hebbende noch in allen deelen de gestalte van de *Vliege*, behalven dat de blaas aan het hoofd aangegroeit is, maar de vleugels zyn nog die van de *Vliegen*, welke *Vliegen* de moeder van de *Lantarendragers* genaamt word van de *Indianen*, gelyk se de eerste *Torren* de moeder dezer *Vliegen* noemen, onder op de *Granaat-bloem* zittende *Vlieg* vertoond hoe deze *Vyervliegen* of *Liermans* allenskens een *Lantarendrager* word. Men noemt haar zo om se te onderscheiden, hoewel de laatste zo wel als de eerste een geluid van een *Lier* maken, apparent met haar snuit die allen gemeen is, en haar in alle haare veranderingen byblyft. De *Indianen* brachten my op zeker tyd een groote menigte dezer *Lantarendragers*, (er ik wiste datse by nacht zulken glans van haar gaven) die ik in een groote houten doos deed, des nachts maakten sy zulken geraas, dat wy met schrik ontwaakten en uit het bedde opsprongen, en een kerse opstaken, niet wetende wat in huis voor geraas was, haast wierden wy gewaar dat het in die doos was, die wy met verbaaftheid openen, maar met meerder verbaaftheid ter aarden smecten, alzo in het openen der doos, als een vlamme vyers uit dezelve voortquam, ja zo menig beest, zo menige vyervlamme quam daar uit, doch ons bedarende, zochten wy se weder by een, en waren zeer verwondert over den glans dezer beesjes.

In de negende Afbeelding is een tak van de *Granaat-Boom* met de enkele *Bloem* afgebeeld, hier werd de zelve, doch met een dubbelde *Bloem* ver-

D E L. A F B E E L D I N G.

Witte *Battattes*, zyn wilde Aardvruchten, van de menschen worden se niet gegeten, sy brengen een schoone witte Bloem voort, gelyk hier te zien is.

Van diergelyke Rupse, als op de wortel kruipt, heb ik veele gehad, die my de Doofen doorbeeten en weg liepen. Den 4. April vond ik in myn tuin in het graven een holligheid, waar in eenige van deze Wormen by de *Battattes*-wortels lagen in een gerolt, waar van eene alreede de gestalte van deze schoone Goud-Torren hadde, andere geleecken wat minder daar na, alle waren se nog heel week en wit, die na eenige uuren hard wierden, kreegen allenskens zulke schoone goud-groene verwe.

Den 6. Juny vond ik nog een ander soort van Wormen op deze wortelen, gelyk boven op den steel een te zien is, die is insgelyken in een gekrompen, gelyk heel boven op de plant te zien is, in het begin week en wit, en eenige uuren in de lucht leggende, wierden se hard en swart, en veranderden allenskens in zulke Torren als boven een vliegt.

Een andere soorte van Battattes is op de eenen-veertigste Afbeelding afgebeeld en beschreeven, welke soorte van Battattes ik aldaar gezegt heb met veel recht van verscheide Antewren gebracht te zyn onder de soorten van Winden, deze die ons hier verbeeld werd, kan by de Winden niet geplaatst werden, dewyl des zelfs bloem in veel deelen gespleeten is en verders een trechter verbeeld, daar en tegen

zo verbeelden de Bloemen der Winden een kloesken, welker randen buitenwaards gemeenlyk omgeboogen zyn; deze Battattes, die hier verbeeld werd, moet dierhalve onder de soorten van Quamoclit gebracht werden, en moet des zelfs naam, myns onrdeels, zyn Quamoclit Americana radice tuberosa, flore albo, pulcherrimo.

DE LI. AFBEELDING.

DEzen Tak is van een grooten wilden Boom, welkers bloeifel lange witte draden heeft, syne zaadhuisjens zyn lange gedraaide peulen, inhebbende swarte boonen met witte lymigheid omgeven, die men afzuigt van wegen syn aangename zoetigheid, daarom men se ook *Zoete-boontjes* noemt; het gebruik der boonen is onbekent, en de Indianen noemen die *Wycke-bockjes*.

Deze geele Rupsen eeten de bladen, sy hebben swarte voeten, en swarte steekels op den ruggen; Ik heb meer als honderd gehad, die alle gestorven zyn, dewyl de bladen van deze boom ten eerste hard worden en verdorren als sy afgebrooken zyn, en alsdan van de Rupsen niet kunnen gegeten worden dog is my den 16. Juny 1700. een tot een Poppetjen geworden, (gelyk aan het einde der peulen een legt) aan het einde van Juny quam een schoope Cappelle daar uit, gelyk hier een vliegend en zittend vertoond word.

Deze boom is nergens, dat ik weet, beschreeven, en kan onder geen bekend geslacht gevoegt worden.

D E L I I . A F B E E L D I N G .

Appels van China-Boomen , wassen in Surinaame zeer hoog , als de hoogste Appel-Boomen in Europa , de bladen zyn blinkende groen , de bloeifel wit , en sterk van reuk , de vrucht Oraniën-geel , en van zeer aangenaamen smaak.

De Rupsen , die ik op deze Boomen vond , eetende des zelfs bladen , zyn groen met een geele streep over het lyf , op elk lid hebben se vier ronde Oraniën-geele Corallen , rondom met hairtjes bezet ; Den 18. February hebben se een okerverwig gespinst gemaakt , gelyk onder tusschen de steelen legt , den 11. Maart quamen schoone groote Uilen daar uit , hebbende op elken vleugel een plek als van Moscovisch Glas , waren snel in 't vliegen , drie dagen daar na , leiden se tien witte Eijertjens.

Dezer Rupsen vind men veel , worden zo dik dat se rollen , komen driemaal in't Jaar , sy spinnen een starken draat , 't welk my tot die gedachten bracht , dat het goede zyde was , heb derhalven eenige vergadert en naar Holland gezonden , alwaar sy is goed bevonden ; alzo dat indien iemand de moeite wilde nemen om deze Rupsen te vergaderen , die zoude goede Zyde en groot profyt kunnen te weege brengen.

Dit is de Aurantium Olysiponense van Ferrarius | en de Malus Arantia Lusitanica Horti Reg. Paris.

DE LIIL AFBEELDING.

OP zekeren tyd begaf ik my wyt in de wildernis, en vond onder anderen een Boom, die de Inwoonders *Mispel-Boom* noemen, de Boom wast heel hoog, de vrucht heeft in het midden een wit gewas als een hert geformeert, met swarte zaadjes daar op, (het welke de lieden voor een Mispel eeten) onder de zelve zyn twee dikke bloed-roode, en achter de zelve nog vyf dikke groenachtige blaaden, lieflyk om aan te zien.

Hier vond ik deze geele Rupse, die over haar heele lyf rooseverwige streepen hadde, haar hoofd was bruin, en op elk lid waren vier swarte steekels, de voeten waren ook rooseverwig, welke Rupse ik mede naar huis nam, maar se veranderde wel haast in zulke lichte houtverwige Poppen, gelyk hier onder op het hout van dezen Boom legt, veertien dagen daar na, omtrent het einde van January 1700. quam deze allerschoonste Cappelle daar uit, gelykende als gepolyft Zilver, met het allerschoonste Ultramaryn overtrokken, groen en purper ja onbeschryfelyk schoon, welkers schoonheid met geen penceel na te maken is, de onderste zyde is bruin met groenagtige vlakken, op elken vleugel drie ronde kringen oraniën-geel, met swarte kringen omtrokken, en die wederom met groenagtige, de einden der vleugels zyn oraniën-geel met swart en witte streepen verciert.

*De blaaden van deze Boom gelyken niet qualyk na | sterdamsche Hoff beschreeven, of het de zelve is kan
de Mespilus Americana alni vel Coryli foliis fru- | ik niet voor zeker zeggen, dewyl de beschryving hier
ctu mucaginoso albo in het eerste Deel van de Am- | zeer weinig is.*

D E L I V . A F B E E L D I N G .

DEZE Plant, van de Indianen *Ballia* genaamt, wast in het Bos aan de kant der morassige wateren, vier of vyf voeten hoog, heeft harde groene bladen als het riet, brengt een roode dikke bloeme, de kleine knopjes zyn wat subtiler.

De onderste aan het blad hangende Rups is geel en swart, verciert met streepen, at deze bladen, den 14 Juny wierden se tot leververwige Poppetjes, gelyk op het zelve blad legt, den 21. Juny quamen zulke graauwe swart-gestippelde Uiltjens daar uit, als aan het zelve onderste blad te zien is.

De bovenste geele Rups, met swarte streepen en bruin hoofd, at deze bladen tot den 2. April, wanneer se haare huid aftrokke een gespinst maakte, gelyk op het tweede blad legt, den 14. April quamen zulke okerverwige Uiltjes daar uit, als boven op de Plant te zien is.

Omtrent de zelve tyd, vond ik aan myn venster een ovalen klomp kley, dezen deed ik open, en vond daar in vier verdeelde holligheden, daar in lagen witte Wormen met haare huiden, die sy afgelegd hadden nevens haar, gelyk onder op het blad twee leggen, den 3. May quamen daar zulke wilde Beijen of Wespen uit, als ik hier vliegende vertoone, van diergelyke was ik tot Surinaame dagelyks gequelt, wanneer ik schilderde, vloogen se my om het hoofd, sy maakten een nest naast myn zyde aan myn verf-kistjen van kley als boven gemelt, zo rond als of het op de schyf van de Potte-bakkers gedraait was, staande op een kleine voet, om dezen maakten sy een ander deksel van kley, om het binnenste van alle ongemak te beschermen, sy lieten een rond gat daar in om in en uit te kruipen, daar na zag ik se daaglyks kleine Rupsen in dragen, buiten twyffel tot spysse voor sig en haare jongen of Wormen, gelyk de Mieren ook doen, als my eindelyk dit gezelschap lastig wierd, verbrak ik haar huis en verdreeffe, wanneer ik haar geheele toefstel zag.

*Dit gewas is myns bedunkens de Lachryma jobmer: van de Heer Tournefort, in sijn Institutiones Americana altissima arundinis folio & facie Plu-
rei Herbariae voorgesteld.*

DE LV. AFBEELDING.

Indiaanse Peper of *Piement* wast een halve man hoog, het bloeisel is wit, in het midden violet, den stam groen en hard, de bladen gras-groen en weck, de vrucht in het begin groen, daar na schoon rood; Ik zette hier vier soorten aan deze Plant, wyl de bladen en bloeisel eenderlei zyn, behalven dat de een wat grooter of kleinder is, na den aart der vrucht. De vrucht is heet en scharp, de Indianen vryven se op haar brood als se eeten, de Hollanders sneiden se klein en eeten se tot vleesch en visch, doen se ook in sausen en azyn, &c.

Op dezen Peper vond ik deze schoone groote Rups, die een rooden streep aan elke zyde over de langte des lyfs, en een witten streep over den ganschen rug had, op het achterste lid een roosfeverwige hoorn, en op elk lid een geele vlak met roosenverw omtrokken, hy at niet alleen deze bladen, maar den Peper zelfs, den 22. January is hy tot een bruin Poppetje geworden, en den 16. February quam een zulke graauwe Uil daar uit, hebbende op elke zyde des lichaams vyf gout-geeले vlakken, sy vloog maar des nachts, maar des daags was se heel stil.

Dit gewas is de Capsicum van Dodonæus en Tournefort, en Piper Indicum van J. en C. Bauhinus, welkers onderscheid meest in de vrucht bestaat, zynde het getal der zelve zeer veel die met haar naam voorgesteld werden in de Institutiones rei Herbariæ van Tournefort, en waar van veel levens-grootte werden afgebeeld in de Hortus Eystetten-sis.

DE LVI. AFBEELDING.

DE hier voorgestelde bloemen heb ik in staande wateren gevonden, bladen heb ik daar aan niet gezien, de steel was een elle lang, de bloemen op haar zelve leeken als *Violette-crocus*, elk bloemtje hadde een blaauw blad met een geele vlakke gelyk de *Irias* heeft.

In dit water vond ik dierkens, die de luiden aldaar *Water-Scorpioenen* noemen, den 10. May 1701. nam ik eenige op, daar van quam den 12. een zulk vliegend Beest, gelyk boven by de Plant vliegt.

In dit water swommen veele Kikvorschen, hadden twee ooren aan het hoofd, waren groenachtig en bruin gewolkt, aan elke poot van de voeten was een bolletje, die de Natuur aan deze beesten, in deze morassige waters gegeven heeft, om over den zelve te kunnen henen gaan, sy leggen haar zaad aan den oever des waters: wanneer men se wil observeeren, zo doet men van dat zaad in een pot daar een sootjen in de grond legt, daar op legt men het zaad en vult het aan met water, het zaadje is een swart stipelke in witte slym leggende, van deze slym leefde dat swarte ongefomde stipelke, kreeg allenskens wat beweginge, omtrent acht dagen daar na krygen se staarten en swemmen in het water, gelyk hier vyf boven de Kikvorsch te zien zyn, eenige dagen daar na krygen se oogen, nog wat laater krygen se voeten van achter, acht dagen daar na krygen se nog twee voeten van vooren, die haar uit de huid barsten, vier voeten hebbende, dan rot haar den staart af, en zyn also Kikvorschen, en loopen uit het water landwaarts in. Het water en gras-sootjes moeten van tyd tot tyd vernieuwt worden, moeten met broodkruimtjes in het water gevoed worden zo haast men beweginge bespeurt. Deze observatie heeft de Heer Leuwenhoek Fol. 113. a 126. Missive Anno 1699. den 25. September, 't welk alles met hem conform bevonden heb.

D E L V I I . A F B E E L D I N G .

DEZE *Guajaves* is een vrucht wat beter van smaak, als die ik N°. 19. voorgestelt heb, welke vrucht ook zo veel steentjes of zaaden niet in sig besluit.

Op dezen Boom vond ik een soort van groene Rupsen, met zes witte streepen op elken zy, en op elk lid een ronde swarte vlak, op het achterste lid een rood hoorntje, den 20. May 1700. hebben sig sommige nedergelegd, en aten in vier dagen niet meer, wanneer sy dan tot Poppetjes geworden zyn, als een onder op den steel legt, den 14. Juny quam de eerste Uil daar uit, welkers vleugels graauw, swart en wit gemarmert waren, op haar lyf waren tien oraniën-geele vlakken, hadde een lange roodachtige snuit, waar mede sy de bloemen uitfoogen, als alhier te zien is.

Op dezen Boom vond ik nog een soort van hairige Rupsen, gebruikende des zelfs loof tot haare spyse, het hair van sommige was wit, en sommige geel, het vel van deze Rupsen onder de hairen is als menschen vleesch, sy zyn zeer venynig, als men haar met de hand aanraakt, zo ontsteekt dezelve aanstonds, en men lyd groote smer-te daar aan, gelyk ik ondervonden heb, in het midden des lichaams hebben se vier voeten en gaan dog op alle haare leden, sommige zyn in Maart, andere in de May ingesponnen, se wierpen haar hair af en maakten een gespinst daar af, gelyk een tuf-schen de bladen hangt, na tien à twaalf dagen quamen zulke slechte Vliegen daar uit, en hoewel dezer Rupsen veel gehad heb, is myn dog niets anders daar uit ge-komen.

Dit gewas is de Malakka-Pela, in het derde Deel van de Hortus Malabaricus beschreeven en afgebeeld, het getal der naamen van dit gewas, is byna zo groot als het getal der Auteurs die het hebben beschreeven, deze naamen by den anderen gevoegt, zyn in myn Flora Malabarica, onder de naam van Guajava rubra acida fructu rotundio-re te vinden.

DE LVIII. A F B E E L D I N G.

Hier vertoone ik een tak van een grooten Boom, die in het Bosch van America wast, in sijn zaadhuisjens zyn swartachtige Boontjes, waar van de Boomen den naam dragen van *Zoete Boonen-Boom*, om deze Boontjes legt een wit merg, dat zeer zoet en lieflyk is, in dit merg vond ik witte Maeden, gelyk op de opene Boon te zien is, deze wierden tot bruine Poppetjes, den 2. April, zynde tien dagen daar na, quamen zulke groene Vliegen daar uit, gelyk nevens de Maede te zien zyn.

De onderhangende groene Rups heb ik met de bladen van dezen *Boonen-Boom* gespyt, desgelyken met die bladen van Fol. 32, den 16. Juny 1700. is se in een groen Poppetje veranderd, waar uit na tien dagen een zulke Cappelle veranderde, gelyk boven op de Boone zit.

Op dezen Boom heb ik nog andere Rupsen in groote menigte gevonden, gelyk een boven op den steel kruipt, hy hadde geele hairen en swarte borstels, dit hair wierp hy af, kleefde het aan de doosfen vast, en maakte een ovaal graauw gespinst daar van, gelyk op het groene blad te zien is, in dit gespinst veranderde hy in een Poppetjen, drie dagen daar na quamen uit allen die sig ingesponnen hadden zulke Vliegen, welkers vleugels bruin, en lichaamen met rood en groen, zilver en goud colour gecylakt waren.

D E L I X . A F B E E L D I N G .

IN het water tot Surinaame wast een soort van *Kerffe*, heeft dikke gladde zappige bladen, den steel is geelachtig groen, met ligt roode bloeifel, men gebruikt die als Spinage ook tot Slaa. By deze *Water-Kerffe* zal tot voleindinge van myn Werk der Insecten niet qualyk passen een *Water-Dier* of *Padde*, waar van het wyfken haare jongen op de rugge draagt, hebbende haar Baarmoeder langs den rugge heen, daar in se haar zaaden ontfangt en aanqueekt, deze tot haar rypheid gekomen zynde, werken haar zelve uit de huid, kruipende een na den anderen daar uit als uit een Ey; dit ziende smet ik de oude in Brandewyn met haare overige jongens, die sommige met het hoofd, sommige half uit waren; Deze Padden worden daar van de Swarten gegeten, die se voor een zeer goede spys houden, sy zyn swartachtig bruin, de voorste pooten gelyken aan Kikvorschen-pooten, maar de achterste zyn als Eendenvoeten.

Ik heb ook laten hoorntjes uit de grond der Zee opvissen, om te zien wat voor beestjens daar in zitten mogten, ik heb dan zeer veel gehad, daar de beestjens nog levendig in zaten, ik heb verscheide met geweld daar uit getrokken, en bevonden dat se van vooren een soort van Kreeften waren, maar van achter waren se Slakken in het hoorntje ingedraait, des daags lagen se stil, maar des nachts maakten se een stil geluid met haare pooten, en waren zeer onrustig.

D E L X. A F B E E L D I N G.

IN January 1701. begaf ik my in het bosch tot Surinaame om te zien of iets ontdekken konde, ik vond deze Bloem aan een Boom, die cierlyk rood was, van naam en eigenschap aan de Inwoonders des zelve Lands onbekend.

Hier vond ik een schoone groote roode Rups, die op elken lid drie blaauwe corallen, en op ieder coral een swarten pluim had, ik dachte hem met de bladen van dezen Boom te spyfen, maar hy heeft sig ten eersten ingesponnen, en is tot zulk een raare Poppetjen geworden, zo dat ik niet zeker weet of ik sijne rechte spyse heb gevonden of niet; Den 14. January quam een zulke schoone Cappelle daar uit, sijn achterste vleugels zyn van binnen schoon blaauw, de voorste bruin met een witten streep daar door heen, met wat blaauw, gelyk hier vliegend verbeeld word, de buitenste vleugels hebben drie ronde boogen met swart, geel en bruin, en zeer schoon gevlamt, gelyk hier zittend verbeeld word, in Holland word hy de *Groote Atlas* genaamt.

Wilde Wespe of *Maribonse* van de Inwoonders genaamt werden op Surinaame overal gevonden, zelfs in de huizen en in het veld, zyn bruinachtig van couleur, se steeken de menschen en beesten die haar naderen, en haar in haar doen verstooren, sy maaken huiskens als in Europa van allerlei aardige fabryk, waardig om te beschouwen, men ziet daar in merkteekenen van voorzigtigheid, hoe sy tegens regen en wind gebouwt zyn, om haar zaad in zekerheid te leggen, uit dit zaad komt eerst een witten Worm, gelyk een onder de Rups legt, deze veranderd allenskens in zulke soort van wilde Beijen, die een plage des zelve Lands zyn.

